

Л. Шиян

ПРО СМІЛЬЧАКА МАЛОГО - КОНИКА МОРСЬКОГО

Грина Ревуцька

Л. Шиян

ПРО СМІЛЬЧАКА
МАЛОГО-
КОНИКА
МОРСЬКОГО

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ УРСР
Київ 1961

Printed in USSR

У дивний, загадковий світ ти потрапляєш, читачу, коли гортаєш сторінки цієї книги. Одна за одною перед тобою постають картини підводного царства з його таємничими мешканцями — чудернацькими морськими рибами, моллюсками, крабами.

Далеко не все гаразд у підводному світі. Грізний володар Синьогір'я, восьминіг Душимор, вдається до розбою і насильства. Багато морських риб загинуло від його невблаганних щупальців. Гнів і обурення нарастають серед жителів морських глибин. Вони вирішують помститися над негідником. Очолоє риб хоробрий морський коник Чубарик.

Що було далі, ти дізнаєшся, коли до кінця прочитаєш книгу. Написав її Леонід Шиян, автор іншої цікавої казки «Пригоди Босмінки».

„НІКОЛИ Я НЕ ПЛАЧУ!“

В такому чудовому місці згодилася б жити найвередливіша риба. Ще б пак! Дно попід берегом було рівне, піщане і тільки ледь-ледь замулене. Трохи глибше, у голубувато-прозорому серпанку виднілися луки. Тут, у заростях морської трави, можна було сховатись від будь-якої небезпеки. А які гарні водорості росли на цих луках! Немов привиди, стиха погойдувались вони у воді, відкидаючи на дно тремтливі тіні.

Може, де-небудь і були красивіші місця, та морський коник у цьому мав сумнів. І не дивно, бо ж саме на підводних луках уперше побачив він світ. А рідний край — наймиліший!

Ну от, забалакався й мало не випустив з уваги. Певно, декому невтямки, що воно за звір такий — морський коник? І ніякий то не звір, а маленька рибка. Не чули? Навіть чудно якось: на луках її геть усі знають. Звуть її просто — Чубарик. має-бо жорсткий чубчик на голові.

Не хочеться й згадувати, та що було, те було: деякі риби відмовлялись прийняти Чубарика до свого роду.

— Чи ви таке чули, — обурювались вони, — щоб риба на шахового коня скидалася?! Та в неї й луски зовсім нема! А хвіст? Хіба ж порядна риба згодиться мати такий нікчемний хвіст?

Але таке плескали, звичайно, позаочі. Хто-хто, а Чубарик не дасть себе скривдити. До того ж, риби даремно напускались на коника. Луски він і справді не має. Зате усе його тіло вкрито кістяними пластинками. А таке вбрання авжеж ліпше за луску. Що ж до хвоста, так це просто вигадка. Пошукайте лишень кращого — довгий, зручний, ще й закручується, мов кренделик. Зачеписья ним за водорість — і спочивай, скільки заманеться.

Що б там не базікали, а Чубарик — справжнісінька риба.

Вже кілька днів стояло на погоді. Отож не дивно, що коник був у веселому настрої. Йому кортіло утяти якусь штуку, і він то кружляв на місці, то кидався вбік, а наостанку так ловко перевернувся через голову, що якийсь поважний оселедець, — він саме вплив з-за куша, — аж рота роззявив од подиву. Чи ти ба, якої вшкварив! Інші коники тихі, сумирні, а цей... І в кого він тільки вдався такий моторний!

Сонячні бліки — швидкі, невловимі — мерехтіли у бірюзовій хвилі. Бавлячись, Чубарик кидався їм навздогін, але золотаві блискітки зникали в нього з-перед носа. Навколо було так хороше, що коник не витримував і заспівав улюбленої пісеньки:

Я рибка пустотлива,
Але не вередлива.
Веселу маю вдачу —
Ніколи я не плачу!

Потім крутнувся дзигною і раптом побачив...

На дні моря в піску лежав бурий огірок з цілим кущиком клейких щупальців попереду. То була голотурія. Вона раз у раз підносила до рота одне із щупальців і злизувала все, що прилипало до нього.

— Як ся маєш, Огірочку?

Голотурія страх не любила, коли її так називали. Ображено пирхнувши, вона поповзла геть. Але від коника не так-то просто було відчепитись.

— Стривай, куди ж ти? — розсміявся він і, наздогнавши голотурію, полоскотав її хвостиком.

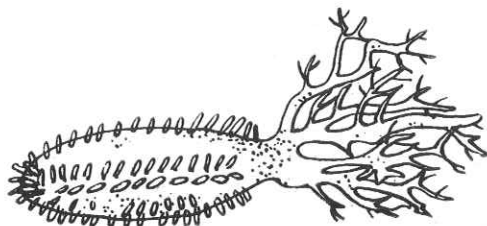
Розгніваний Огірочок раптом сіпнувся і... виплюнув на коника свої нутрощі. На пісок впали щупальця, зябра...

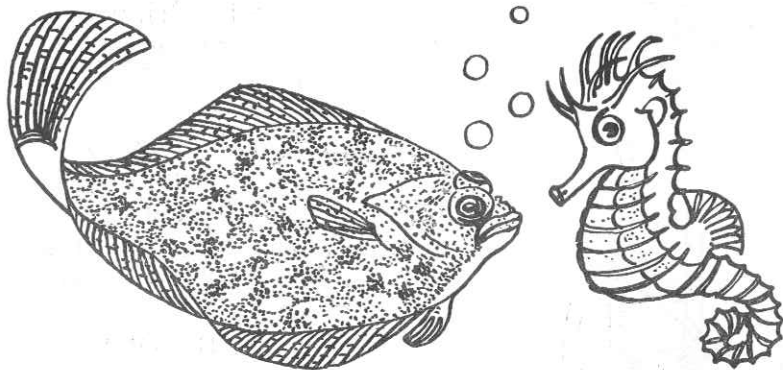
Ошелешений пустун відскочив убік, а Огірочок, наче й не трапилось нічого, подався собі у водорості. Довго дивився йому вслід Чубарик, дивуючись, чого б то було сердитись.

Кінець кінцем він навіть образився на голотурію. «Ач, яка недоторка! Жартів не розуміє!» Про здоров'я її коник не турбувався. Виплюнути нутрощі для голотурії — це дурниця: незабаром усе відросте знову.

Угледівши внизу крихітного рачка, Чубарик пірнув і захопив його своїм подібним до трубочки ротом. Та хіба з одного рачка будеш ситий? Шукаючи здобичі, коник пірнув ще глибше і мало не наштовхнувся на Дрімотку.

Камбала Дрімотка — відома лежебока. Чи це видано, щоб риба лінувалася пропливти якийсь метр аби з'їсти щось смачненьке? Плоска, ніби млинець, Дрімотка весь

час лежала на дні й, роззявивши рота, чекала, поки якийсь необачний черв'ячок сам ускочить туди.

Глянувши на камбалу, Чубарик здогадався: спить собі, як завжди. «От я її зараз!..» — посміхнувся хитрувато. Підкрався ближче й заволав:

— Ряту-у-йсь!.. Акула!..

Злякана камбала мало не вдавилась рачком, що саме заліз їй у рот. Вона притиснулася до дна і — дивна річ! — вмить стала такою ж світлою, як пісок.

Чубарик дзвінко розсміявся. Звичайно ж, ніякої акули не було — це все його витівки. У камбали одлягло від серця.

— Ну й ловко ж ти маскуєшся! Просто невидимка, — захоплено вигукнув коник.

Побалакавши з камбалою про всяку всячину, а найбільше про те, які черв'ячки смачніші — з щетинками чи без них, — Чубарик раптом згадав:

— Усе забуваю спитати: хто тобі голову набік скрутив?

— Як це... скрутив? — насторожилася Дрімотка, чекаючи нової каверзи.

— Та очі ж у тебе... той... не обабіч голови, як у інших риб, а зверху.

— А-а, он ти про що! Я гадала, тобі відомо... Коли я була личинкою, в мене теж одне око було зліва, друге — справа. А вже як піросла та подовгу стала на дні лежати, вони й зсунулись угору.

— Отакої!— здивувався Чубарик.

Озирнувшись навколо,— що б його втнути,— він несподівано запропонував:

— Гайда на устричну обмілину!

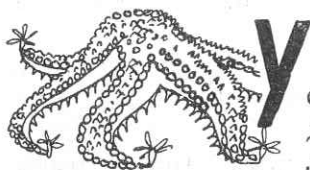
— Це ж навіщо?— скривилась Дрімотка.

— Там дуже гарно! Поглянеш, як устриці живуть...

Дрімотка промовчала. Побоюючись, що коник потягне її з собою, вона квапливо зарилась у пісок.

— І в кого ти вдалась отака?— розсердився Чубарик.— Як не хочеш, то й не треба,— сам попливу!

Навіть не озирнувшись, він подався в дорогу.

ЗІРКИ ШУКАЮТЬ ПОРЯТУНКУ

Устриці жили недалеко від луки, і Чубарик досить швидко добрався до їхнього поселення. Він уже давно не навідувався сюди, і його вразило, що устриці майже суцільним килимом вкрили підводний горб. «Та їх тут, либонь, тисячі. Нівроку сімейка!»

Устриці були мов на припоні: їхні бруднувато-білі черепашки поприростали з одного боку до дна. Та устрицям байдуже — адже у воді сила-силенна поживних кришок. За ними не треба ганятися. Досить процідити крізь стулки воду — і вже наївся.

Звернувши вбік, Чубарик несподівано помітив, як по схилу крадеться кілька буро-фіолетових морських зірок. «Яка лиха година їх принесла?»— здивувався він.

Згинаючи й розгинаючи промені, зірки поволі посувалися вперед. Ось перша, найбільша поміж зірок, підповзла до устриці й зненацька обхопила її. З-під кожного променя виглядали малесенькі присоски.

«Що вона замислила?»— Чубарик наблизився до зірки.

Присмоктавшись до черепашки, зірка розсовувала їй стулки. Устриця жалібно пищала й намагалась захлопнути стулки. Та де там: напасниця розкривала їх дедалі ширше.

Схвильований Чубарик кинувся до зірки:

— Чого тобі треба? Геть!

Та ба, розбійниця була дужча за нього. Ось вона вже розкрила черепашку... Приголомшений коник побачив, як з рота хижачки випнувся шлунок і, немов чохол, накрив жертву.

Чубарик розгублено відступив. «Тьху на твою голову!.. Іч, клята, як приловчилася».

Озирнувшись навкруги, він побачив, що решта зірок теж присмокталися до устриць.

Що робити? Як допомогти беззахисним молюскам? А що коли...

Не гаючи часу, Чубарик попрямував до луки. Мимо проскочив апетитний рачок, та коник навіть не звернув уваги: мерщій, мерщій на луку!

А тим часом на луці сталася не менш значна подія. Два краби-близнюки Чапа і Хряпа знайшли дохлу рибину. Уявляєте собі, як поталанило!

Сказати правду, крабів оцих знала вся лука. Дня не минуло, щоб вони не зчепилися. А все через те, що обидва упертюхи й хвальки.

Сварки звичайно починалися з-за дурниць.

— Я дужчий за тебе!— заявляв, наприклад, Чапа. Та Хряпа не міг з цим погодитись.

— Овва!— насмішкувато вигукував він.

— А я тобі кажу — дужчий,— вперто повторював Чапа.

— Бачили ми таких!— не здавався Хряпа.

І зчинялась веремія!

...Першим помітив злополучну рибу Чапа.

— Цур, моя!— заволав він і кинувся до здобичі. Та Хряпа був не з тих, що прогавлять ласий шматок. Бочком-бочком підкрався він до риби й вперто потяг її до себе.

— Віддай!— заверещав Чапа.

В цю мить із заростей виринув Чубарик.

— Ех ви, силачі!— глузливо вигукнув він.— Тільки й умієте вовтузитися один з одним. А морських зірок либонь не посмієте зачепити. Де вже вам подужати їх!

Краби вмить облишили свою знахідку.

— Що?! Якись там зірки?..— закипіли вони.— Та ми їх!.. Покажи лишень, де ці жалюгідні створіння!

Чубаріку тільки цього й треба було.

— Ну, коли не боїтесь... За мною!

Зраділий коник хутко поплив до устричної обмілини. Краби рушили слідом за ним.

Коли вони дістались до місця, сонечко вже сідало за обрій. Вода посиніла, але видно було ще добре. Зірки збилися до купи й гуртом намагались відірвати кілька устриць.

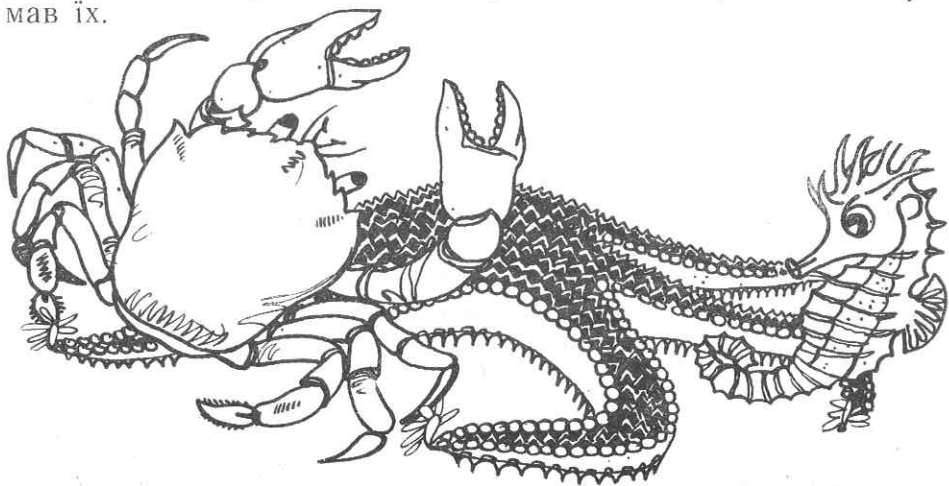
— Ну, хто кого?— підохотив Чубарик. І краби, вигукуючи: «Лупи їх!», хоробро кинулись у бійку.

Хряпа вчепився в найбільшу зірку і геть одчикрижив їй два промені. Чапа забрався в самісіньку гущу незваних гостей і молотив клішнями усіх підряд.

Чубарик, як міг, допомагав близнюкам. Підчепивши хвостом одну з розбійниць, він ловко перекинув її на спину. Зірка одчайдушно борсалась, намагаючись перевернутися на живіт. Аж тут наскочив Чапа і так полоснув хижачку клішнею, що вона відлетіла далеко вбік.

Охоплені жахом, зірки кинулись навітіки.

— Еге, чкурнули! Держи боягузів!..— заулюлюкав Чубарик. Розпалені краби хотіли кинулись в погоню, та коник стримав їх.

— Нехай собі тікають! Сюди вони більше не поткнуться. Коли втікачі були вже далеко, старша зірка раптом зупинилась і зловісно просичала:

— Стривай же, Чубаріку! Пожалкуеш, що залишив без ласощів самого Душимора.

ПРО ЩО РОЗПОВІВ ХВОСТОКОЛ

а другий день, зустрівши Дрімотку, Чубарик заклопотано спитав:

— Ти не знаєш, хто такий Душимор?

— Ні, не чула.

— Гм, дивно... Крабів питав — теж ніколи його не бачили. Коник замислився.

Поруч, у хащі водоростей, хтось несподівано скрикнув:

— А бодай тобі всі колючки повилазили!

Зацікавлений Чубарик шмигнув туди і на затишній галявинці побачив старого ската Хвостокولا. Це була здоровенна, метрів у три завдовжки рибина. Така ж плоска, як Дрімотка, тільки хвіст довгий, мов батіг. Біля основи його, наче кинджал, стирчав великий отруйний шип.

Розпластавшись на дні, Хвостокол страждально поводив очима й обурено виказував комусь:

— І чого б я отут вештався? Мало тобі місця в морі?! Принесла лиха година саме сюди, на галявину.

«Кого це він лає?» — озирнувся Чубарик. І враз побачив.

Від Хвостокولا у зарості прямував круглий, мов куля, морський їжак. Його тверді голки загрозливо стирчали в усі боки, наче колючки реп'яха. Ще трохи — і він зник з очей.

Чубарик одразу зметикував, у чім річ. На мить уявив собі, як неповороткий, підсліпуватий скат бебехнувся на їжака, і аж пирснув зо сміху. Та одразу схаменувся й замовк. Хвостокол-

лу таки справді було не до жартів. До того ж, вигляд його страшного шипа мимоволі настроював на серйозний лад. «Щур йому, зв'язуватись із такою рибою»,— подумав Чубарик і, про всяк випадок, відсунувсь убік.

Та Хвостокол уже помітив його.

— Гей, друже!— розпачливо вигукнув він.— Допоможи! Витягни оті кляті колючки!

Скат важко сплив угору й жалібно простогнав:

— Бачиш, га?..

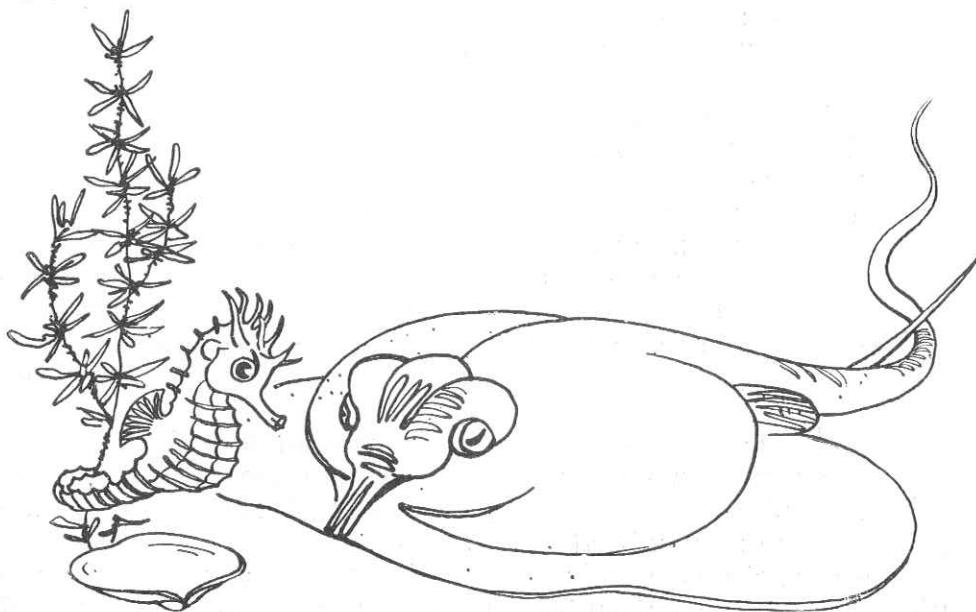
У гладкому череві Хвостоккола стирчало кілька їжачкових голок.

— Болить?

— Ой, не кажи. А зубами ніяк не дістану...

Радий, що може допомогти такій поважній рибині, Чубарик заходився лікувати. Обхопив хвостом одну голку, напруживсь і — р-раз!— висмикнув її геть. Тоді потяг іншу...

Невдовзі усе скінчилось. Скат не знав, як і дякувати своєму рятівникові.

— Повік не забуду твоєї послуги. Вважай, що маєш тепер найвірнішого друга. Коли хто займатиме, гукни лишень.

І скат багатозначно повів хвостом.

Чубарик дуже зрадив новому знайомству. Навіть запишався трохи. «Шкода, Дрімотка не чула».

Згадавши про свій клопіт, він з надією спитав Хвостокола:

— Ти не знаєш часом, хто такий Душимор?

Старий скат враз похмурнів.

— Ще б не знати цього лиходія!— гнівно промовив він. Потім помовчав трохи й вів далі уже спокійніше.— Це трапилось давно, коли я був молодим і хвіст мав удвоє коротший, ніж тепер. Як зараз, пригадую той страшний день... Було це влітку, надвечір. Я спокійнісінько лежав на дні, спочивав, коли бачу — мчать стрімголов мої малюки, п'ятеро гарних хвостоколиків, і ще здалеку кричать:

— Круглячка схопила потвора!

Аж похолов я: дуже-бо любив старшенького свого, Круглячка. А хвостоколики оточили мене, плачуть, побиваються. Опам'ятавсь я, кричу: «Яка потвора? Де вона?» Бідолахи так полякалися, що й пояснити до пуття не можуть. Ледве допитався.

І от що розповіли вони. Того вечора малюки так загралися, що навіть незчулись, як запливли в Чорну ущелину. Ти, певно, знаєш це місце?

Чубарик кивнув.

— Коли мої нетями,— продовжував скат,— бавились серед каміння, з розколини виткнулось кілька щупальців. Круглячок підплив ближче. І раптом щупальці схопили бідолаху. Малюк рвонувся, та надаремне: щупальці присмоктались до тіла, мов п'явки. Охоплені жахом хвостоколики дременули на луку...

— Це був Душимор?— збуджено вигукнув Чубарик.

— Так, це був Душимор — підступний восьминіг. Не тямлячи себе від горя, кинувсь я до ущелини. Врятувати, будь-що врятувати мою крихітку!

Вже зовсім посутеніло, коли діставсь я до цього глухого місця. Оглянув найглибші провалля, не проминув жодної

підозрілої щілини, проте восьминога ніде не було.... Відтоді багато води сплигло, та не довелось мені стріти свого ворога.

— От би побачити цього Душимора...— замріяно мовив Чубарик.— Гадаєш, злякався б я? Анітрошечки!

— Який хоробрий!— розвеселився Хвостокол.— Не зичив би я тобі такої зустрічі. Лиходій, певно, ще більше виріс з того часу...

Помовчали. Потім скат кинув замислено:

— А ти, видно, метка рибчина. Це добре. Я тобі от що пораджу: пливи-но до Сірого каменя. Там Голкобрюх таких малюків, як ти, розуму навчає. Пливи... Та гляди, старого Хвостокла не забувай!

Чубарик поважливо розпрощався із ним.

До Сірого каменя було рукою подати. Ще здалеку коник уздрів біля кам'яної брили багато морських жителів. Він наблизився і зручно вмовстився на якійсь гілочці.

Деякий час Чубарик розглядав присутніх і зовсім не чув, що казав Голкобрюх — велика, з колючками по всьому тілу риба. А кого тут тільки не було! Попереду зграйкою тримались оселедці. Вони були дуже дружні: поверне один убік — і туди ж повертає вся зграя, здумає хтось опуститися глибше — всі кидаються за ним униз.

Глянувши на дно, коник помітив там кілька риб'ячих голів. Виткнулись з піску, ще й роти пороззявляли. Так звичайно закопувалися обережні піщанки.

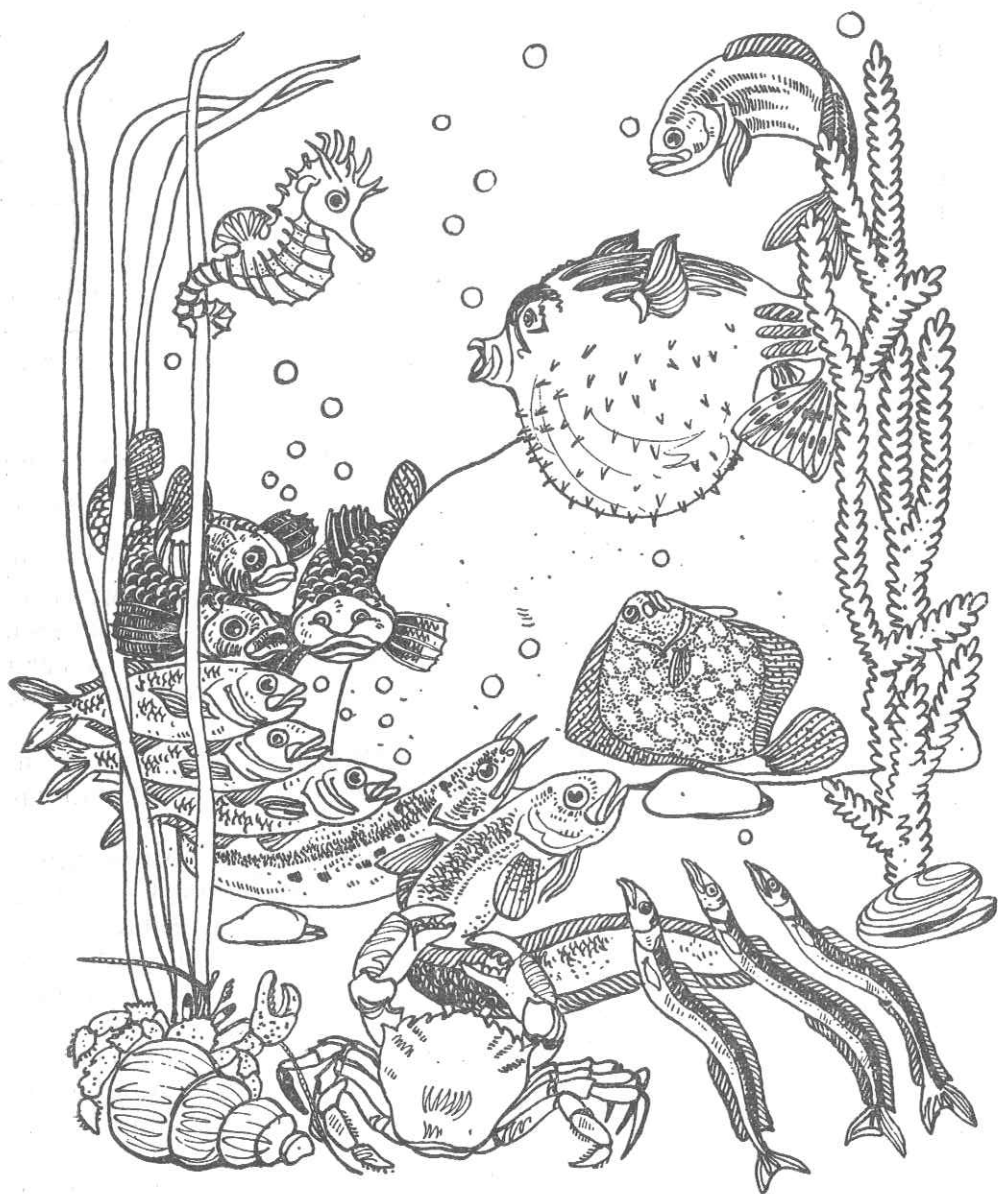
Проте не тільки риб цікавило, що розповідь відомий мандрівник Голкобрюх. Приповз сюди послухати й рак Самітник, хоча він робив вигляд, ніби нудиться й лише марнує час.

Самітник жив у гарній хатинці-черепашці, якою дуже пишався й усюди тягав на собі. Цілі дні рак проводив на самоті, роздумуючи над важливим питанням: чому його права клішня так схожа на ліву? Самітник вважав себе розумнішим од усіх.

Він іронічно поглядав на Голкобрюха і презирливо бубонів:

— Ач, який мудрець! Я, може, більше за нього знаю, тільки признаватися не хочу.

Самітник страшенно заздрих Голкобрюху, на якого була звернена зараз увага.

Розглянувши все як слід, Чубарик став прислухатись до слів бувалої риби.

— Стережіться цієї змії,— повчав Голкобрюх. Спустившись на дно, він хвостом намалював довгу плямисту змію.— Ось яка вона. Одній рибині її нізачо не подужати! Запам'ятайте на все життя: малим і слабким треба об'єднуватись, діяти разом... І тоді не страшний ніякий хижак!

Ковтнувши черв'ячка, що саме виліз з піску, Голкобрюх мовив далі:

— Не біда, коли в тебе нема гострих зубів або міцного хвоста. Значно гірше, коли ти боягуз і плаксій. Море любить хоробрих! Хто з вас, скажіть, хоч раз спускався у Царство Вічного Мороку? Хто наважувався проникнути туди, аби побачити чудову квітку — Пурпурову лілію?

Усі ніяково мовчали.

— Ось справжнє випробування для того, хто хоче знати: боягуз він чи смільчак!— з викликом кинув Голкобрюх. Потому роздувся, наче куля,— колючки сторч,— і став підніматись.

— Я! Я знайду Пурпурову лілію!— крикнув Чубарик, урвиголова.

Ніхто й уваги не звернув на дурне рибисько: нехай собі вихваляється.

У ЦАРСТВІ ВІЧНОГО МОРОКУ

Настала ніч. Над морем зійшов місяць і залив підводні луки тьмяним, примарним світлом. На дно лягли химерні тіні. Усе заповонила тиша. Зрідка скинеться неспокійна рибина, почується зітхання, шелест — і знову тихо. Море поринуло в глибокий сон.

Але хто це обережно продається крізь зарості? Кому не спиться? Чи не хижак, бува, підкрадається до своєї жертви? Стережи-ись!..

Ет, та це ж всього-навсього морський коник — Чубарик. Поруч нього ляклива Дрімотка. Насилу умовив її Чубарик на цю ризиковану подорож.

Камбала погодилась, почувши про незвичайних молюсків, яких буцімто мають стріти в дорозі. Молюски ці такі соковиті, просто тануть у роті.

Минувши підводну лужу, приятелі зупинились. Далі вниз вів крутий кам'яний схил. Там починалося Царство Вічного Мороку.

— Я вже не хочу молюсків,— прошепотіла Дрімотка.

— От тобі маеш!— розсердився Чубарик.— Уперед, сміливіше!

Він рішуче сковзнув у безодню.

Темрява дедалі густішала. «Добре, що хоч Дрімотка зі мною,— раптом подумав Чубарик.— Як не кажи, моторошно...» Камбала не відставала. Коник відчував, що вона залюбки наживала б п'ятами, але боїться лишитись на самоті. Удвох, звісно, веселіше.

— Вода начебто давить,— зронив Чубарик.

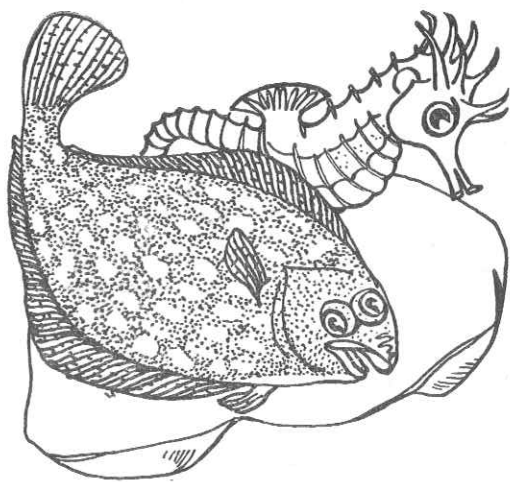
— Еге. І холодно.

Несподівано в далині спалахнув голубий вогник, шугнув убік і згас — немов зірка покотилася.

— Що це?— здригнулась Дрімотка.

Чубарик не відповів. Забувши про небезпеку, він спускався дедалі глибше...

Враз йому стало млюсно. Наче обручем стисло черевце, а очі, здавалось, от-от проваляться всередину. І не дивно: тут, на глибині, тиск був куди більший, ніж біля поверхні. Зате Дрімотка почувала себе чудово: камбали до глибин звичні.

— От так штука! — збен-тежено промимрив коник.— Тисне... коби не лопнути.

Чи не податися звідси, доки не пізно?.. Але не такий був коник, щоб відмовитись од свого задуму. Адже вони плывуть за Пурпуровою лілією.

Унизу з'явилась низка зеленувато-білих вогників. Здавалося, хтось несе маленькі палаючі факели.

— Вони наближаються! — стривожилась Дрімотка.

Ось воно — незрозуміле, загрозливе, як самий подих чорної безодні. Обережніше, приятелі! Пильуйте!

Чубарик і Дрімотка шурхнули під якийсь камінь, притаїлися. Таємничі вогники наближались. Чубарик дивився на них, мов зачарований. Дрімотку почала тіпати лихоманка.

— Та це ж креветки! — раптом упізнав Чубарик. — Ну, звичайно. Точнісінько такі, як у нас на луці, тільки світяться. От здорово!

Справді, це були креветки, — невеличкі довговусі рачки, лагідні, тихі. Вони, ніби у танку, перебирали ніжками й ривками посувались уперед.

Раптом з глибини виринула величезна риб'яча голова. Тіло риби губилося в п'їтьмі.

Побачивши зловісно роззявлену пащу, палаючі зеленим вогнем зуби, Дрімотка охнула й сховалась за Чубарика. Вже ж коник, здається, не боягуз, проте й він здригнувся. На щастя, хижак не помітив їх. Лягнувши зубами, він кинувся до найближчої крєветки...

І — сталося диво. Крєветка — така, здавалось на перший погляд, беззахисна — сміливо обернулась до хижака і просто у вічі йому виплюнула хмару блискучого слизу.

Засліплене чудовисько відсахнулось і зезло.

— Ух ти! — вихопилося в Чубарика. — Ну й крєветка, ну й молодчага!

Він у захваті крутнув хвостом. Крєветки — маленькі танцюючі вогники — швидко віддалялися. Срібна хмарка слизу почала осідати. У мерехтливому світлі майнуло щось червоне — наче кров бризнула.

Чубарик завагався. Що то за знак? Чи не повернути вже назад? Але ж він ще не знайшов Пурпурової лілії!

Незважаючи на біль в очах, Чубарик попрямував до згаючої хмаринки. Помах плавцем — один, другий... І раптом він помітив... Пурпурову лілію. Вона була напрочуд гарна в своєму яскравому вбранні з ніжних пелюсток.

Серце в Чубарика тьохнуло.

— Дрімотко! — гукнув щосили. — Мерщій сюди! Диви, що я знайшов.

Камбала підпливла й байдуже глянула на лілію. Мовляв, ото яка дивина.

А Чубарик не знаходив собі місця од радості.

— Ми з тобою молодці, еге ж? Сюди не кожен поткнеться!

Дрімотка задоволено підтакнула. Кожному приємно, коли його хвалять.

— Вперше бачу таку квітку, — не змовкав щасливий коник. — Тепер пошукаємо твоїх молюсків і...

— Та цур їм! Скоріше б додому.

— На луку? Як знаєш... Але ж нам не повірять, що ми бачили Пурпурову лілію. Давай-но візьмемо квітку з собою?!

Квітка... Ні коник, ні камбала навіть у гадці не мали, що стріли зовсім не рослину. Пурпурова лілія доводилась родичкою голотурії Огірочку. Вона так само мала рот, а довгими «пелюстками» ловила у воді часточки їжі.

Срібна хмаринка вже зовсім розтанула, й знову стало темно-темно, хоч в око стрель. Чубарик намацав тонку стеблину, обхопив її хвостом і рвонув... На мить йому здалося, що квітка ворухнулась, мов жива, та він не звернув на це уваги.

— Тепер — додому!

Але тільки-но приятелі рушили в дорогу, як ззаду долинув підозрілий шум. Вони озирнулись — і остовпіли.

Морська безодня нараз засяяла барвистими вогнями. Чубарик помітив, що вони безладно гасають, ніби рятуються від чогось страшного. За мить він збагнув, у чім річ.

З шаленого рою вогнів раптом вирвалось величезне страхіття і помчало вгору. Мовчазна до того пільма сповнилась стогоном, зойками, лементом.

— Вогняна Смерть! Рятуйтесь... Вогняна Смерть!

Якась тонка й пряма, мов палиця, рибина, тікаючи, наскочила на Чубарика. Не роздумуючи, схопила Пурпурову лілію і шезла. Іншим разом Чубарик навряд чи примирився б із втраченою але тепер...

Йому здалося, що вверх шугнув стовп полум'я — бридке чудовисько промчало мимо і зникло, мов привид. Приголомшений коник устиг тільки помітити надміру довгі щупальця та мертвотно-порожні великі очі. Жахливі очі, бр-р!

— До дружка, мабуть, подалася... до Душимора... — сказав хтось поблизу.

Душимор! Знов це грізне, оповите таємницею ім'я! Чубарик почув, як позаду жалібно схлипує Дрімотка:

— І навіщо я тебе послухала? Повірила, дурна: «Молюски... солодкі...»

— Перестань хникати! — розгнівався Чубарик. — Рюмса нещасна! Пливімо назад.

Не розмовляючи одне з одним, вони рушили до луки.

Що вище піднімався коник, то легше йому було дихати. Вже не стискувало, як раніше, груди, не боліли очі. Незабаром в далині показалася лвка — ще й досі сонна, мовчазна. Дрімотка повеселішала. Та й коник, звичайно, радів: все скінчилось гарзд. Шкода тільки, Пурпурову лілію не вберіг. Ну, та нічого. Головне, він її бачив! А це не кожному випадає. Так казав мудрий Голкобрюх.

На краю лвки Чубарик помітив Гребінця — плоского, завбільшки з блюдечко молюска. Гребінець спокійно лежав на дні, трохи відкривши ребристі стулки. Його безтурботний вигляд повернув конику грайливий настрій.

Дрімотка, щось мугикнувши, подалась шукати затишну місцину: до світанку було далеко.

Ну, а коник? Що він надумав?

У заростях Чубарик відшукав плавучу водорість. На її гілочках рясніли прозорі пухирці. Сяк-так підтягнувши водорість, Чубарик обережно прикріпив її до Гребінця. Усе було зроблено так ловко, що той навіть не прокинувся.

Здається, витівка вдалась на славу. Мине небагато часу, і прозорі пухирці наповняться повітрям. Тоді водорість спливе

на поверхню, а разом з нею — Гребінець. Ото вже він махати-ме стулками, аби вирватись з полону. Сміх та й годі!

Задоволений Чубарик поплив далі. Тільки тепер він відчув, як страшенно втопився. Час і спочити. Угледівши гарний кущик, він забрався на нього — й одразу став непомітним.

Засинаючи, раптом згадав чийсь глухий голос: «До дружка свого подалась... до Душимора».

ДУШИМОР ВТРАЧАЄ СПОКІЙ

В усьому морі не знайти місця непривітнішого, аніж Сині гори. Безладно громадаються розмиті, знівечені водою кам'яні уступи. Зловісно хитаються кошлаті водорості. Куди не глянеш — бездонні провалля, химерні печери...

Тільки актинії трохи пожвавлюють цей похмурий краєвид. Біло-рожеві, жовті, схожі на айстри, квіти... А втім, чи квіти це? Обманлива й небезпечна їхня краса! Спробуй хто-небудь понюхати актинію. Наче вогнем обпечуть пелюстки-щупальця, усередині віночка одкривається зів... Ні, далі від таких лицедійок!

Сонячне проміння рідко заглядає в Синьогір'я — тут панує півтемрява. Проте кращого місця й не бажав той, хто оселився недавно коло підніжжя високої скелі.

Цього ранку сонце закрили важкі хмари. І тому в горах було особливо похмуро й сумно. Біля урвиська крутилось кілька смугастих, лютих на вигляд окунів. Двоє відпливли вбік і стиха шептались.

— Щось вода стала дуже солоною, — кривився молодий окунь. — Аж очі їсть!

— Ще б пак! — відповів другий, старіший. — Хіба мало тут сліз пролито... Живим ребра трощать.

— Тс-с, ще почує! — злякався молодий і скося глянув у темну розколину. Звідти, мов змія, висовувалось товсте руде щу-

пальце. Зграйка сріблястих бульбашок піднялася з дна, обліпила щупальце. Воно смикнулося, вигнулось,— майнули ряди круглих присосів.

Окуні збились докупи, завмерли.

А з розколини вивалювалося щось величезне, плямисте. Ось уже показалися щупальця: трое-четверо...

Обережніше, окуні! Як би не придавило!

Живе в'язке місиво переповнило розколину. Ще трохи — і на дно, ніби лантух, плюхнула огидна тварюка.

— Прокинувся!..— зашелестіло навкруг.

Страховисько скидалось на павука величезних розмірів. Та не павук це був, ні. Це був той, чие ім'я не давало спокою Чубарикові. Під скелею лежав восьминіг Душимор.

Похмурим поглядом окинув він дно. Скрізь валялись кістки, рештки панцирів, купи порожніх черепашок. Справжні-сіньке кладовище! Усе тут нагадувало про кривавий розбій.

Виряченими очима Душимор втупився в окунів, зловісно просичав:

— С-сторóжа!.. Дармоїди нікчемні!..

Восьминіг був у поганому настрої. Вчора, ковтаючи якусь колючу рибу, він подряпав собі горло. Прокляття! Замість того, щоб радіти такій честі — потрапити у черево самого Душимора,— дурна риба шалено пручалась. І от маеш...

Окуні мовчали, і це теж дратувало. Бач, пороззявляли пащеки! Лакузи... Тільки й уміють, що підбирати недоїдки з його столу. А попади в скруту — вмить розбіжаться.

Поруч почулося якесь мурмотіння, жалібний писк. Звуки линули з великої черепашки. Душимор зиркнув на неї, і погляд його став лагіднішим.

Писк дедалі дужчав. Ось черепашка відкрилась і... Отакої! Чия ж це хатка? З неї раптом висунулись маленькі щупальця. За ними з'явилась миршава голівка з дзьобиком — і юний нащадок восьминога — Слентик — заревів на весь голос:

— Ой-ой-ой! Спина болить... Не хочу! Не хочу більше жити в черепашці... Тісно! Сам он у скелю заліз, а я? Я вже не маленький... Дайте нору-у!..

Душимор захвилювався.

— Ну, не плач, моя ягідко, не плач. Щось придумаю.

І, повернувшись до окунів, звелів:

— Покликати Мурену!

Старший, найзубатіший окунь метнувся за скелю.

А Душимор, чіпляючись за каміння присосками, підповз до сина.

— Заспокойся, моя крихітко, годі. Тобі просто треба розважитись. Хочеш послухати співаючих риб?

— Набридли... Вони тільки рохкають.

— Ну, гаразд... Тоді побався кісточками. Або... або... о, придумав! Відкрию-но тобі перлівницю. А ти вже сам виколупай звідти камінчик. Ох, і гарний же!

— Не хо-очу...

Восьминіг зовсім розгубився. Як утішити Слентика? Він став зосереджено думати, аж на потилиці спухла гуля.

В цей час з-за скелі виринув окунь-гоніць, а за ним гнучка плямиста риба. З рота в неї стирчало стільки зубів, що він навіть не закривався. Це була Мурена. Її отруйних зубів побоювався сам Душимор, хоч і не показував цього.

— Ага, припливла...— насупився Душимор.— Чому й досі нема майстра-каменоточця? Хіба не знаєш, що моя розколина нікуди не годиться! Її вже давно треба розширити. А Слентик? Видана річ: мій красунчик має тулитись у якійсь жалюгідній черепашці!

— Я послала за майстром Ховайспину...— просичала Мурена.

— Посла-ла... Де ж він? Щось довго добирається. Гляди мені, накладеш головою, коли що... Овва, кого я бачу! Морські зірки. Нарешті! От хто мене порадує! Ну, мерщій, мерщій повзіть...

Восьминіг нетерпляче звівся на щупальця. В очах його блиснув голодний вогник.

Та зірки не дуже поспішали. Страх сковував їхні рухи. Адже, пам'ятаєте, вони ганебно втекли з устричної обмілини. Тепер не жди пощади від Душимора!

В дорозі зірки домовились, як відповідати своєму володареві, аби уникнути кари. Вони вирішили схитрувати.

— Біда!!!— враз заголосили обманщиці,— Нас мало не вбили...

— Де мої устриці?..— тихо-тихо спитав Душимор.

— Ми не винні...— закрутилася старша зірка, та сама, в якої Хряпа відчикрижив два промені.— Ми старалися... Бодай в мене не вирости промені, коли я збрехала! Спочатку все йшло гаразд. Ми дісталися до обмілини й напали на устриць. Їх там видно-невидимо... Коли раптом хтозна-звідки з'явилися краби — десять, ні, двадцять величезних крабів. А з ними зле чудовисько...

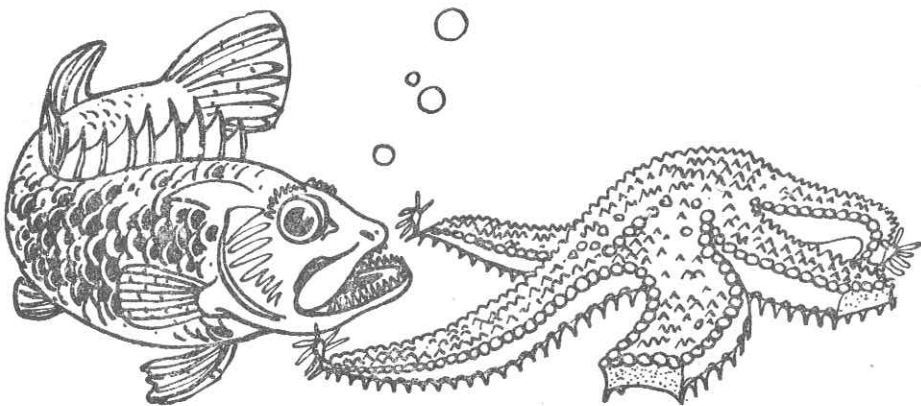
— Ай!— верескнув Слентик і сховався в черепашку.

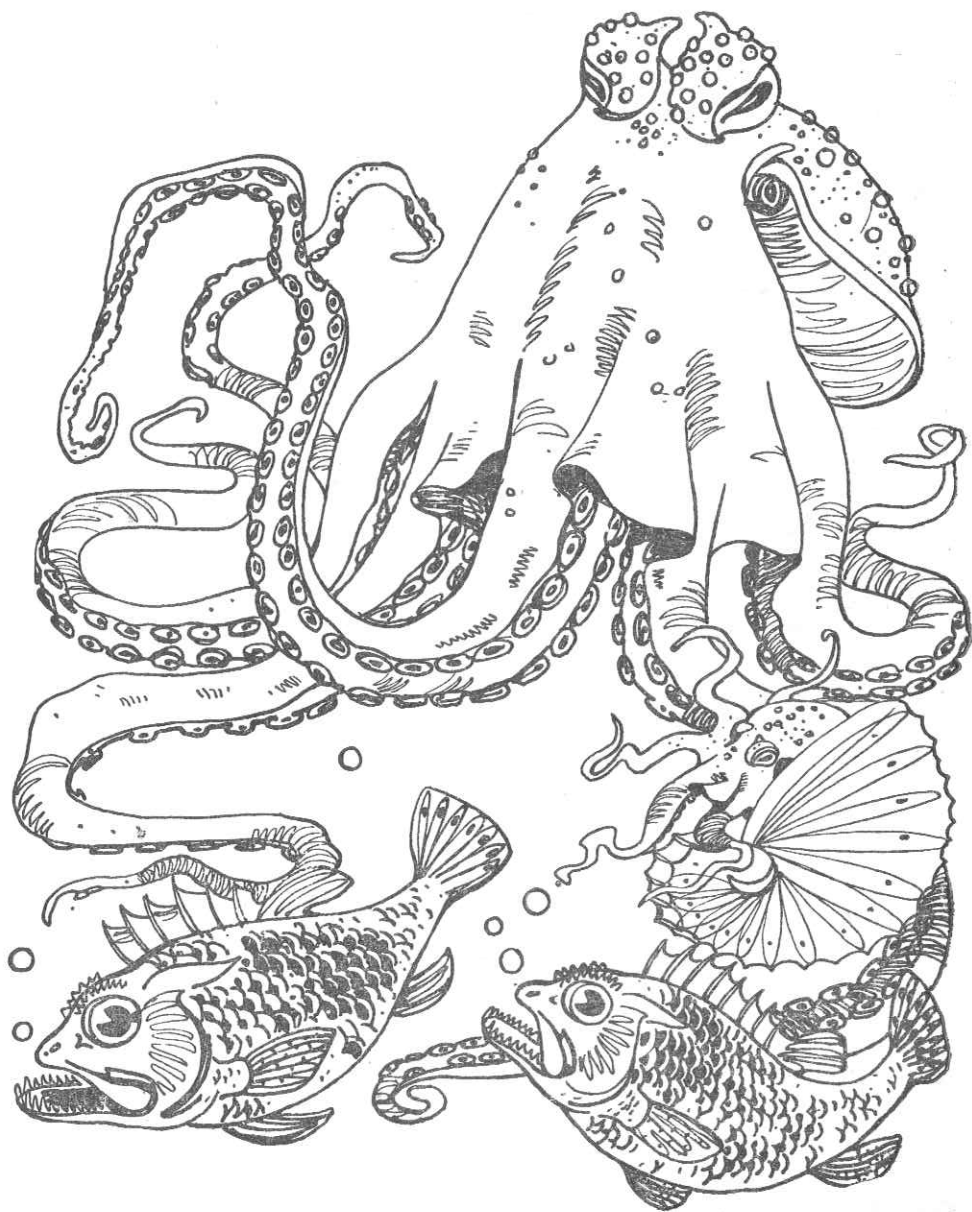
— Такого звіра я ще не бачила,— безсоромно брехала зірка.— На голові цілий куц рогів, груди колесом, а хвіст такий довгий — по дну волочиться. Як кинеться воно на нас, як закричить: «Бий їх, души!» А краби клішнями нас, клішнями... Ну, ми й не витримали, побігли... А воно регоче: «Попади мені Душимор, я й з ним отак розправлюсь!»

— Хто ж цей сміливець?— здивувалась Мурена.

— Здається, краби звали його Чубариком...— почала пригадувати зірка. Та, глянувши на Душимора, змовкла.

Страшний був у цю мить володар Синьогір'я. Він увесь аж почорнів од злості, потім став криваво-червоним і роздувся так, що, здавалось, от-от лусне. Всередині в нього усе хрипіло і клекотіло.

HOLY TRINITY UKRAINIAN
ORTHODOX CATHEDRAL
154 EAST 10th AVENUE
VANCOUVER, B.C. V6T 1Z4

Нарешті Душимор вибухнув погрозами:

— Уб'ю! Всі кишки видеру! Це мені, мені такі слова?— шаленів він од люті.— Мурено! Негайно рушай на луку. Умри, а вистежи мерзотного хвалька! Все вивідай: хто такий, у чім сила його? А я вже тоді придумаю, що з ним робити...

Мурена багатозначно скригнула зубами. Вона намірилась одразу ж пливти, та Душимор зупинив її:

— Стривай! Щось я хотів тобі сказати... Ага, згадав. Пронюхай заразом, що там Голкобрюх цвенькає. Пішли чутки: баламутить він риб негідними розмовами. «Слабкі,єднайтеся! Геть зубатих!..» Бач, якої вигадав! Гляди мені, все розвідай.

ЗНАЙОМСТВО З БУРАВЧИКОМ

Минуло кілька днів відтоді, як Чубарик побував у Царстві Вічного Мороку. Одного разу, запливши у вапняковий грот, він почув дивні звуки — скрипучі, неприємні. Неначе хтось камінь пиляв.

Придивившись, Чубарик помітив у нерівній поверхні грота отвір. З нього стирчав край черепашки.

Моллюск? Як він сюди потрапив?

Черепашка поводитись незвичайно: ворушилася, мов заведена, і поволі заглиблювалась у камінь. Тир-р... тир-р, жиу-жиу... линуло звідтіль.

«Чи ти ба!— здивувався Чубарик.— Та ж вона хід свердлить!» І, не стримавшись, крикнув:

— Гей, ти хто така?

Тиша. Ніякої відповіді. Чубарик зібрався було спитати вдруге, та побачив, що дивовижний моллюск вибирається зі своєї нори. От з'явилися спинка, м'ясиста «нога» і, нарешті, весь моллюск.

Коник з цікавістю втупив у нього очі.

На вигляд це був звичайний двостулковий моллюск — такий собі живий пиріжок. Та на передньому кінці черепашки рясніли

численні зубчики — точнісінько тертушка! «Так от він чим орудує! — зрозумів Чубарик. — Ловко придумав. Тир-пир — і дірка готова».

— Ти навіщо камінь точиш? — спитав він.

— Я майстер Буравчик, — з гідністю промовив молюск. — Хіба не чув?

— Ні, — признався коник. — Скажи, навіщо цей хід?

— В ньому житиме голотурія.

— Огірочок?..

— Авжеж. А ти звідки її знаєш?

— Стрічались якось, — зам'явся Чубарик.

— А-а... Огірочок просив мене зробити нірку. Сам знаєш, у морі всяке буває. Інколи й схватись треба. А тут — власна хатка. Авжеж, добре?

— Ще б пак!..

— Я люблю працювати, — задумливо мовив Буравчик. — Скільки цих нірок висвердлив — не злічити. І для рака-неборака, і для молодого омара, і для всяких риб... Кожен мене добрим словом згадує нині. Святе діло — допомогти кому-небудь.

Чубарик пригадав, як сам нещодавно допоміг Хвостоколові. Витягти колючки з риб'ячого черева було нелегко. Зате потім... Потім коник почував себе героєм.

— І багато ти працюєш?

— Багато. Іноді навіть вночі.

— У темряві? Таке скажеш...

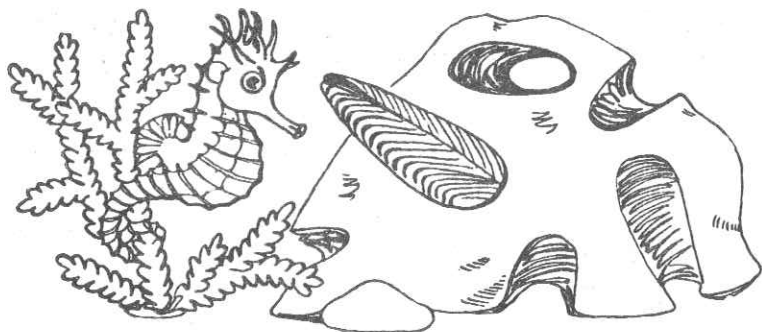
— А в мене секрет є, — розсміявся майстер. — Увечері припливи — побачиш. А зараз даруй — робота не жде... Стривай, мало не забув. Прохання до тебе є. Якщо зустрінеш Огірочка, перекажи йому: нірка от-от буде готова. Я свого слова дотримую.

— Перекажу. Обов'язково! — палко пообіцяв Чубарик.

— Ну, прощай! — І молюск знову поліз у нірку.

Чубарик, дуже радий новому знайомству, подався шукати голотурію.

Море дихало спокоем. Зігріте гарячим сонцем, воно поринуло в солодкий сон. Вода була тепла-тепла і прозора, немов

кришталі. Темно-синя на глибині, вона, що ближче до поверхні, світлішала, ставала блакитною. А вгорі, здавалось, струмувало розплавлене золото: то сонце купалося в морі.

Чубарик згадав, як одного разу мало не поплатився за надмірну цікавість. Який же простачок він був! Закортіло, бач, взнати, що це світить яскраво над хвилями? Так закортіло — просто несила! Не вагаючись, він піднявся наверх і... висунув голову з води.

Ну де це видано, щоб риба лупала очима на сонце? Все скінчилось дуже кепсько. Од свіжого подиху вітру Чубарик мало не задихнувся. А сонце виявилось таке сліпуче, що в нього перед очима попливли вогняні кола. На щастя, набігла хвиля і з головою накрила коника. Розгублений, переляканий, пірнув він у глибину.

Добре, що не було свідків його неслави — засміяли б!

...Та де ж усе-таки шукати Огірочка?

Чубарик опустився нижче й поплив над самісіньким дном. Його увагу привернув замулений кущик водоростей. На бурій стеблинці тримався довгий черв'ячок.

Мерщій, не лови гав! Чубарик кинувсь уперед, але черв'ячок виявився спритнішим. Мить — і він зник з очей.

Шкода, зірвалося. А такий гарненький, червоненький... О, ще кущик. Може, тут пощастить? Е-е, та це ж голотурія. Огірочок! Справді поталанило.

Голотурія лежала у неглибокій ямці, вистромивши гіллясті щупальця. Це вони здалися Чубарикові кущиком. Він почу-

вав себе ніяково: негарно вийшло тоді з Огірочком. Виплюнути нутроші... Зовсім ні до чого це було!

Він несміливо промимрив:

— Буравчик переказував: не сьогодні-завтра нірку закінчить.

Голотурія не впізнала коника. А, може, тільки вдала, що не впізнала: навіщо згадувати минуле?

— От спасибі. Порадував ти мене,— вигукнула вона й вибралася з ямки.— Треба повзти. Це ж поки я доберусь...

Чубарик довго дивився їй услід. Потім неквапно рушив до заростей, що зеленіли оддалік. Там уподобав собі гілочку й зачепився за неї. «Відпочину трохи...»

Коли на море впали сутінки, коник знову подався в путь. Він добре запам'ятав те місце, де познайомився з Буравчиком. Цікаво все-таки, як це майстер працює в темряві?

При самому дні, над камінням, колихався величезний листок. Він був увесь в дірочках, наче решето. Іншим разом Чубарик старанно оглянув би незвичайну водорість. Хтозна, може, стрінеться щось цікаве. Але зараз коник поспішав. Сторожко поглядаючи навколо себе — не збитися б із дороги,— плив він і плив уперед.

Темнішало. З глибин піднімався ліловий туман. Тихо-тихо було навкруги. Наче білий привид, пропливла велика медуза.

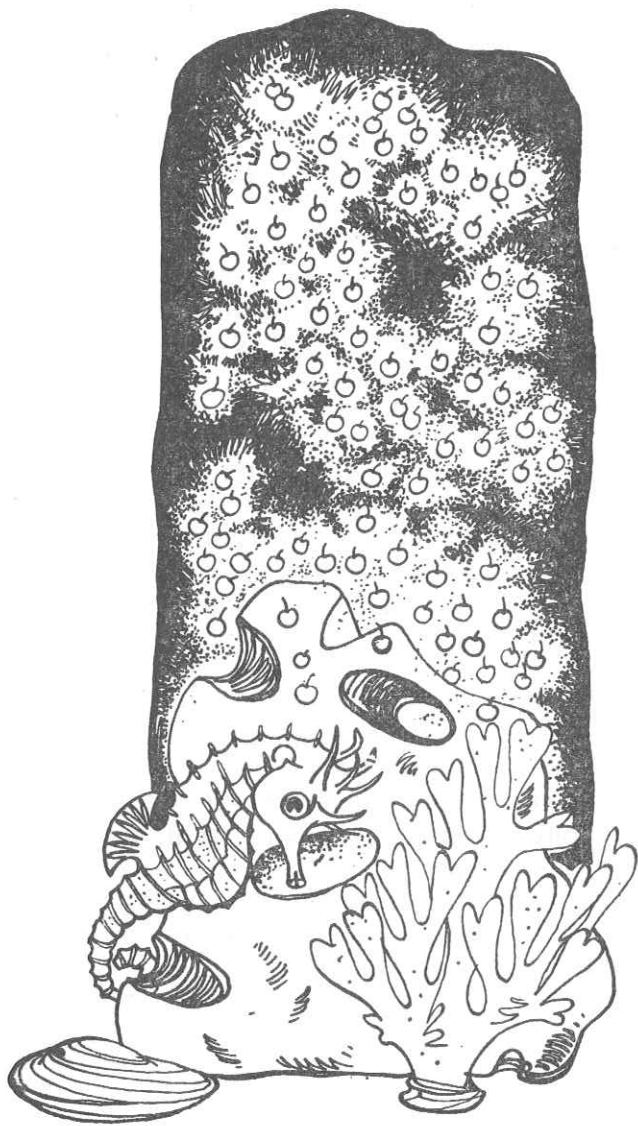
Чубарик захвилювався: де ж той грот?

Нараз попереду спалахнули яскраві вогники. Вони були зовсім близько — блукаючі зеленуваті цятки. «Ой, як гарно! Що це таке?» Коник піддав ходу.

Ще трохи — і він опинився у самому вирі вогників. Їхне холодне зелено-іскристе світло залило все навкруг. Вода мінилася, мерехтіла, мов зоряне небо.

Одна блискітка впала Чубарикові на голову. Він скинув її, роздивився. Та це ж ночесвітка — живий ліхтарик! Як він одразу не збагнув! Схожа на ікринку, з маленьким джгутиком.

Особливо багато «ліхтариків» зібралось біля грота. Мабуть, Буравчик покликав — при світлі працювати веселіше. Але де ж сам майстер?

Чубарик відшукав у камені хід і заглянув. Те, що він побачив там, було для нього цілковито несподіванкою.

— От здорово!

В глибині ходу тремтіло хистке голубувате марево. Буравчик світився.

Чубарик не зводив з нього захоплених очей. Так ось у чому секрет майстра! Гай-гай! Як добре видно. Наче вдень. Навіщо ж здалися йому ночесвітки? Проте з ними ще краще.

Буравчик, певно, закінчував нірку. Він у захваті шкрябав камінь, і Чубарик не наважився відривати його від діла. «Навідаюсь іншим разом».

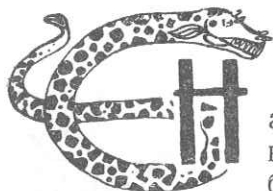
Коник хотів уже податися назад, як раптом відчув на собі чийсь пильний погляд. Швидко повернувся й помітив незнайомого краба. Мить — і краба не

стало, наче крізь землю провалився. Тільки кущик водоростей колихався на тому місці.

«Щось тут не гаразд», — стурбувався Чубарик. Його вразив злий блиск крабових очей. Чимсь таємничим, ворожим війнуло на нього з птьми.

Чубарик обережно наблизився до водоростей, та краба вже не було. «Що він робив біля грота? Кого вистежував?..»

Схвильований Чубарик неквапно рушив на луку. Десь на півдорозі він зупинився й оглянувся назад. В далині весело переморгувалися ночесвітки, наче зорі купалися в морі.

ТАЄМНИЧИЙ ГІСТЬ

а світанку Чубарика розбудили якісь войовничі вигуки. Він зіскочив з гілочки й побачив близнят — Чапу і Хряпу. Стара історія. Забіяки знов чогось не поділили.

— От я тебе! — сердито горлав Чапа.

— Подивимось! — сопів Хряпа.

Чубарик проворно кинувся до них.

— Не піддавайсь! Так його, так... Ану, хто дужчий?

— Я! Я дужчий! — воднораз заволали суперники й почали хапати один одного за ноги.

Давно вже не було коникові так весело. Коли раптом... Від несподіванки Чубарик заляк на місці.

Між камінням, злодійкувато озираючись, просковзнув учо-

рашній краб. Той самий, Чубарик не міг помилитись! І знову, не встиг він отямитись, як таємничий краб зник.

«Стривай же! — скинувся Чубарик. — Тепер не втечеш! Це тобі не вночі!»

— Гей, друзі,— закричав він щосили.— Тут якийсь пройда вештається.

— Де він?— одразу відгукнулись захекані краби. Обом уже набридла бійка, і вони раді були нагоді покласти їй край.

— Онде, за камінням. Мершій!

Певно, краб був не з сміливих: щоб замаскуватись, він з головою накрився порожньою черепашкою.

— Хапай його!— крикнув Чапа.

Краб вильнув убік, та ба: Чапа і Хряпа вчепились у нього клішнями.

— Признавайсь, хто такий?— допитувався Чубарик.

Краб мовчки, затято боронився. Тоді коник підплив ближче і скинув з нього черепашку.

Краще б він цього не робив! З-під черепашки показала така страшна пика, що Чапа й Хряпа кинулися навіткіача, аж загуло. Чубарик відскочив назад, наче обпікся. Все сталося так несподівано, що він навіть не помітив обману. Хто ж міг подумати, що страшна машкара — це всього-на-всього примхливий візерунок з опуклостей і борозенок на панцирі.

Скориставшись замішанням, краб шурхнув за камінь — тільки його й бачили.

Коли Чубарик отямився від подиву, навколо вже нікого не було. «Так ми нічого й не взнали», — з досадою подумав він і поплив собі навмання.

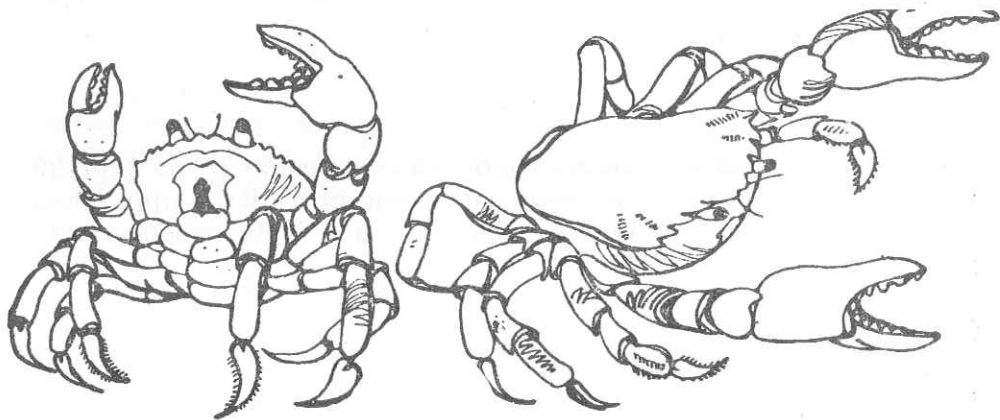
Тому, хто вміє бачити, завжди стрінеться щось цікаве. У воді раз по раз траплялись шматки водоростей, прозорі ікринки, зграйки сріблястих мальків. Ось прошмигнув і сховався під каменем головатий бичок. Тільки хвіст стирчить.

Чубарик намірився було поговорити з бичком, коли раптом угледів незвичайну сімейку. По дну з заклопотаним виглядом пробирався рачок. Спереду в нього, як два списи, стирчали довжелезні тонкі вусики. А на них — ото дива! -- вчепившись ніжками, висіли крихітні дітки. Їх було багато, і всі як один викапана матуся. Видно було, що вона дуже втомилась. Малята ж почували себе чудово. Вони лоскотали одне одного вусиками, сміялись, пищали.

— Ану, не пустуйте! — з удаваною суворістю гримнув на них Чубарик.

— Просто біда з цією дітворою, — пожалівся рачок. — Цілий день галасують. Хоч би повиростали скоріше: перестануть на вусики проситись.

Рачок посунув далі. Принишклі на мить малята почали пу-

стувати ще дужче. «Ач, як проймає їх!»— посміхнувся коник. Він зупинився, роздумуючи, куди б його податись. І знову, в котрий уже раз, згадав чудернацького краба. Хто він? Яке недобре діло замислив? Чому швендяв уночі біля грота? Треба попередити майстра Буравчика!

Стривожений коник рішуче попрямував до грота.

Та ба, він спізнився. Молюска вже не було. Підпливши до знайомої нори, Чубарик разів з кілька крикнув: «Буравчику! Де ти?», але ніхто не озвався. Він уже повернувся назад, як раптом почув:

— Чого тобі?

То була голотурія.

— Огірочку?! Як добре, що я тебе зустрів! Скажи-но, куди подівся Буравчик?

— Буравчик?— озвалася голотурія.— Краб тут один був щойно. Такий лагідний, тихий... Просив сирітці якісь допомогти. Зовсім, каже, бідоласі жити ніде. Ну, а майстер — сам знаєш який — нікому не відмовить. Забрав його краб із собою.

— Який він... на вигляд?— ослаблیم голосом спитав Чубарик.

— Хто, краб? Розумієш... Я, правду кажучи, в норі сиділа, коли вони розмовляли. Чула тільки, Буравчик спитав: «Чого ти черепашкою накриваєшся?» А той: «Це од сонця»,— каже. Дивак якийсь.

— Ех, Буравчику, Буравчику, кому ти повірив?— сумно прошепотів коник.

* * *

А в цей час на Піщаному горбі сталася незначна, на перший погляд, подія. До вузької нори, що чорніла в піску, підпливла здоровенна плямиста рибина. Засунувши в нору голову, вона владно гукнула:

— Ану, хто тут живе? Кажі мерщій, де здибати цього... як його... Чубарика?

З нори раптом вистромилась клішня, ляснула — і струмінь води бризнув рибі просто в око.

— Ай!— крутнулась вона вбік.

Таку штуку міг утнути тільки рак-ковалик. Це він ховався в норі. «Все одно розшукаю!»— люто крикнула риба й пода-лась геть.

Ви, певно, здогадались, це була... Мурена.

ПРОРОЦТВО ХИТРОГО ЗВІЗДАРЯ

Цілий день над морем періщив дощ. Низькі хмари, здавалось, от-от ляжуть на хвилі. В таку негоду в Синьогір'ї особливо тоскно. Вода стає каламутною, скелі чорніють. Дрібні рибчини здригаються від найменшого шелесту: кожен кущик ховає в собі небезпеку.

Ось і тепер, почувши якийсь підозрілий звук, зграйка сардин метнулась убік. Що їх сполохало? Чи не морська квітка актинія? Он та, біля кам'яного виступу. Звісно, од хижачки всього можна чекати, та за сардинами вона не поженеться: актинія ж бо нерухома. Дурні, боязливі рибчини.

Стривайте, що за чудасія! Та вона... сунеться! Овва! Іде... Іде верхи на ракові Самітнику. Старий знайомий, звідки він узявся тут? Як потрапив у самісіньке лігво володаря Синьогір'я?

Спритний бродяга, мабуть, і сам не міг збагнути, як прижився в такому місці. Не раз згадував він ту страшну мить, коли, мандруючи, несподівано віч-на-віч стрівся з Душимором. Отут би й був йому кінець, та, мабуть, судилася Самітникові інша смерть.

Не розгубившись, рак швидко запитав:

— Хто літає, а не птиця?

— Ги-ги...— розсміявся Душимор і одвів убік щупальця. Він страх як любляв загадки.

Довго думало чудовисько, пихкало, червоніло, а вгадати ніяк не могло. Самітник, не стримавшись, переможно вигукнув:

— Летюча риба!

— Ач, який розумний!— здивувався восьминіг. І милости-во кинув Самітникові риб'ячий хвіст.

Отак і залишився рак жити у Синьогір'ї. Загадок він знав багато, а од риб'ячих хвостів ніколи не відмовлявся.

Та сьогодні старий бродяга чомусь нудив світом. Чи то набридло тягати на собі актинію, чи, може, черепашка стала тісною. Усе йому надокучило, усе дратувало.

Він зупинився, оглядаючи дно. Може, підшукати собі нову черепашку, більшеньку? Онде, здається, підходять.

Самітник підповз до великої черепашки й сунув їй усередину клішню. «Гм, хатка начебто гарна. От тільки горбик давитиме... А втім, можна його й сколупнути!» Задумав — зробив. Р-раз!.. Наче й не було горбика.

Озирнувшись на всі боки, Самітник витяг із старої черепашки своє голе, незахищене панциром черевце. Актинія стривожено заворушилась... Не звертаючи на неї уваги, Самітник поспіхом втискував черевце в уподобану ним черепашку. Стару він, на всякий випадок, притримував однією клішнею. Останнє зусилля... Готово! Рак полегшено зітхнув. Кращої хатки не знайдеш — легка, простора.

Покинута актинія схвильовано ворушила щупальцями. Трохи повагавшись, рак клішнею зняв її з старої черепашки й посадив собі на спину. Що не кажи, а товариство тваринки квітки було йому вигідне. Самітник возив актинію по дну, а вона зате не давала його скривдити: тільки що, пускала в хід жалкі щупальця.

З-за скелі долинув шум, хрипкий сміх Душимора. Хтось пронизливо заверещав. Що там скоїлося? Самітник квапливо обігнув виступ і нерішуче зупинився.

— Ха-ха-ха! Кумедія та й годі!— зловісно сміявся Душимор.

Окинувши поглядом дно, рак одразу збагнув, що тут сталося. Серце в нього мимоволі стиснулось.

Грізний володар Синьогір'я розважався. Проти нього злякано тулились одна до одної кілька риб. Їх оточили з усіх боків

окуні. Нещасні, мабуть, знали, які муки чекають їх. Про порятунок годі було й думати.

Самітник щиро пожалів полонянок, але заступитися за них не наважувався. Надто цінував він свою голову, щоб ризикувати.

— Гей, ти, губата!— звернувся восьминіг до риби з жовтими цятками на плавцях.— Хочеш, помилую? Тільки переверни спочатку оту черепашку. Бачиш? Перевернеш — пливи собі куди заманеться.

«Пропала!»— охнув Самітник.

Зраділа риба наблизилась до барвистої черепашки й ткнула її головою. Тієї ж миті з черепашки висунувся отруйний хоботок і вжалив рибу просто в лоба. Тіло б'долахи конвульсивно затіпалось. Вона почала перекидатись на спину.

— Ой, не можу!— зареготав Душимор.— Як вона... Слинтику, ти бачив? Ха-ха-ха...

— Хи-хи-хи!..— заливалась маленька потвора.

Окуні догідливо посміхались.

Восьминіг повернувся до своїх полонянок:

— А тепер ваша черга!— І протяг щупальця до ближчої риби. Та спробувала вивернутися, та де там: майнули ряди присосків, і нещасна опинилася в лабетах. Це стало сигналом до розправи. Роззявивши зубаті пащі, окуні кинулись на здобич.

Душимор вже підносив рибу до рота. Ще мить — і кривий дзьоб безжально вп'явся у тіло.

— Мені... Дай мені шматочок!— захникав Слентик.

— Ох, моя крихітко. Зголоднів!— І чудовисько розціпило дзьоб. Пошматована риба впала на дно. Слентик спритно вискочив з черепашки.

В цей час з-за скелі з'явився краб, якого в Синьогір'ї усі називали Ховайспиною, а з ним — майстер Буравчик.

Душимора немов підмінили. Вмить підібрав він щупальця, знітився, очі втратили хижий блиск і стали сумними-сумними. Підморгнувши Слентику, восьминіг вкрадливо мовив:

— Любий майстре! Ми так на тебе ждали... Я знаю, в тебе добре серце, і ти не відмовишся допомогти бідним страждаль-

цям. Моя втіха, мій Слінтик, змучився у тісній черепашці. Звісно, яка вже то хатка з чужої спини! А малятко росте. Йому б нірку, та більшеньку. Ох, як важко дивитись на його страждання! Я й сам живу у такій розколині — повернутись ніде. А розширити її нікому. Ох, майстре, допоможи. Ти єдина наша надія!

Душимор хотів схлипнути, та тільки рохнув. Як не стався він, а в голосі проривалися грубі нотки. Це не випало з уваги Буравчика. В душу майстра закрався сумнів: «Щось тут не гаразд...» Але така вже була в нього вдача — нікому не відмовляв.

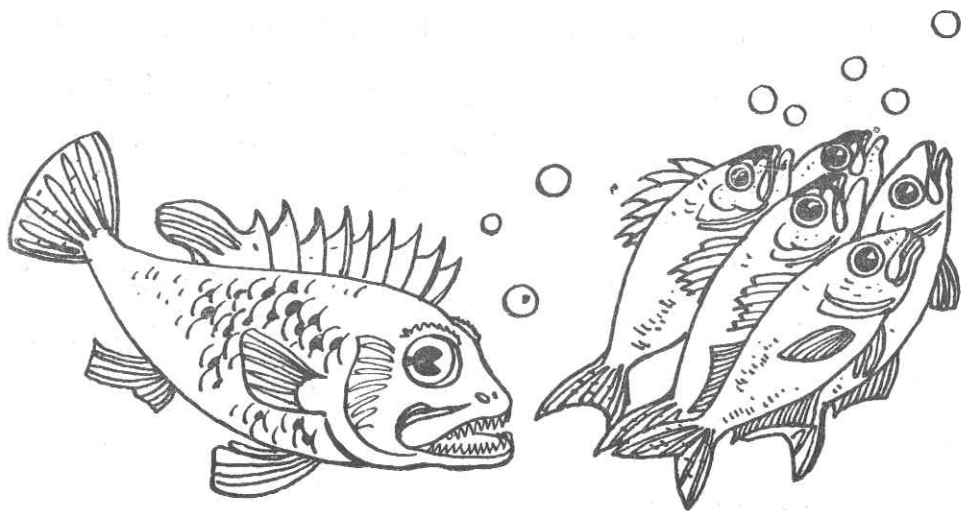
— Добре... зроблю,— тільки й сказав Буравчик і заходився точити камінь.

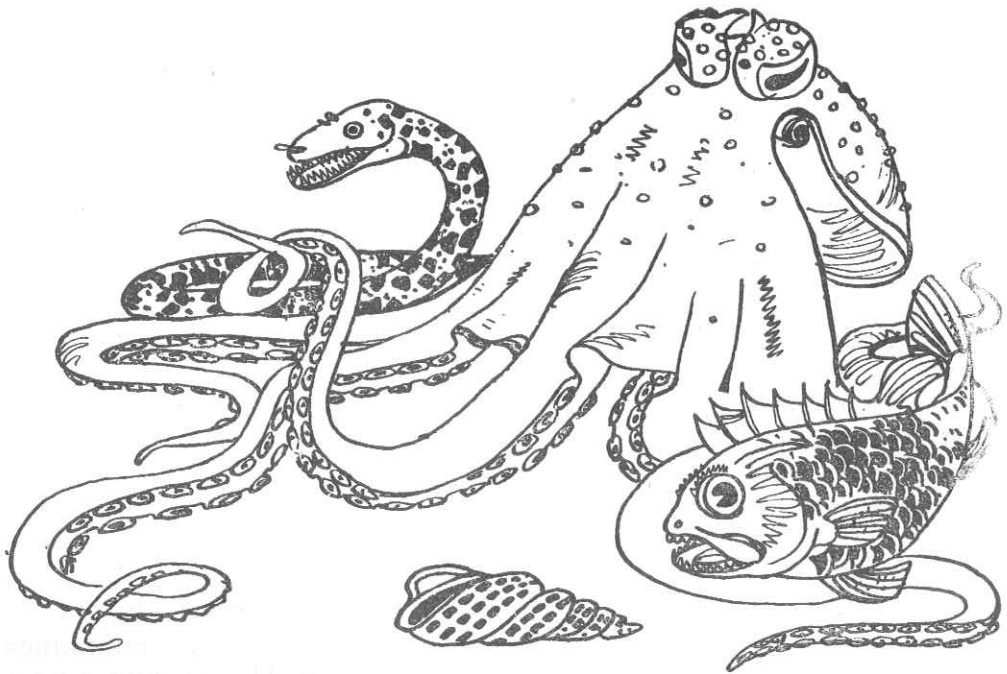
Прикидатися вже було нічого. Душимор випростав щупальця й хитро зиркнув на Слінтика. «Ну, як, ловко я його обдував?»

Ба, ба! Що сталося з дитинчам? Слінтик увесь посірів, очі заплющились.

— Що з тобою?— переполошився восьминіг.

— Ой-ой-ой! Живі-іт...— жалібно скиглив Слінтик.

Малий ненажера став жертвою власної жадібності. Він проковтнув завеликий для нього шматок риби.

— Ой, болить... Вмираю!..

Восьминіг метався по дну.

— Гей, хто-небудь... Допоможіть!

Тут він побачив рака Самітника.

— Чого ж ти мовчиш? Тільки загадки вмєш загадувати? Що робити? Кажи швидше!

— Та я... той...— холонучи од страху, замурмотів рак,— не знаю...

— А-а, не знаєш?— просичав Душимор. Він схопив Самітника й так стиснув його щупальцями, що від бідолахи тільки мокре місце зосталось.

— Мерщій до Звіздаря! Тільки він врятує мого сина!

Окуні, штовхаючи один одного, кинулись виконувати наказ.

Звіздар жив у затишному місці недалеко від берега. Ця сірувато-бура з рижками на голові риба користувалась великою повагою. Очі її завжди були звернені до неба. Це пояснювали по-різному. Одні казали, що Звіздар побоюється, як би небо не впало в море, інші — буцімто він збирається переселитись на дошову хмару. Думали-гадали... Та в одному були згодні: мудрішого в морі не знайти.

А одного разу стало відомо, що Звіздар вміє чаклувати. Якийсь бродячий краб, заїкаючись од страху, розповів, ніби бачив, як чародій обернув оселедця на ікринку...

Вечорами, коли ставало скучно, мудрець лічив зорі.

— Раз... ще раз...

Полічивши до трьох (більше він не вмів), мудрець зводив дух і починав спочатку. Подейкували, що він просто спритний ошуканець. Зорі з води не дуже-то роздивишся. Та чого не плескають наклепники.

...Окуні мало не проскочили повз житло хитромудрої риби. Найзіркіший з них зупинився, помітивши Звіздаря.

— Стійте, онде він! Перешкодимо — розсердиться.

Звіздар полював. Він так зарився у пісок, що виднілися тільки очі-гудзики та самісінька «маківка». Перед його очима звивався якийсь чудернацький черв'ячок. На нього вже націлилась невеличка рибчина.

Про те, що черв'ячок не справжній, рибчина не знала. От вона кинулась вперед... і схибила. Підступний мисливець миттю забрав принаду-відросток і схопив необережну ласуху.

Старший окунь, скориставшись нагодою, підплив до Звіздаря.

— Тебе кличе володар Синьогір'я! Слентикові погано.

Потривожений Звіздар щось буркнув і неквапливо почав вибиратися з піску.

— Ну, що там скоїлося?..

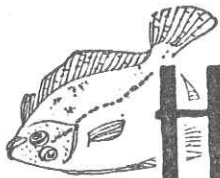
Коли він у супроводі окунів дістався до Синьогір'я, там, як і раніш, панував неспокій. Щоправда, Слентик вже розплющив очі, але тепер на нього напала гикавка.

Угледівши Звіздаря, восьминіг кинувся йому назустріч.

— Мій Слентик... Він не вмере, скажи? Ти врятуєш його, авжеж, я знаю...

Чародій оглянув малого ненажеру й замислився. Думав він довго, так довго, що в душі восьминога почала закипати злість. Нарешті, багатозначно кахикнувши, Звіздар вирік:

— Твій син одужає... коли з'їсть мужнє серце Чубарика!

НА ВОЛОСИНКУ ВІД СМЕРТІ

На галявині біля Сірого каменя запала урочиста тиша. З підводної луки і дальніх печер, з піщаних обмілин і синіх глибин зібралися жителі моря. Дійшла чутка, що з далеких країв повернувся Голкобрюх. Кожному кортіло почути, що скаже бувалий мандрівник.

Звичайно, тут не могло обійтись без Чубарика. Пропхавшись якнайближче до Голкобрюха, він жадібно ловив кожне слово.

Недобрі вісті приніс Голкобрюх. Розповідав він їх глухим, втомленим голосом, і його неспокій передавався усім, хто був на галявині.

— Багато днів провів я у відкритому морі. Хвилі котилися поруч зі мною і все питали: «Чи добре тобі?.. Куди ти пливеш?» Пустун вітер не раз жартував: «Залоскочу!»— і кидався солоними бризками. А одного разу пройшов дощ, і так гарно стало навкруг, що й передати несила... Чого тільки не довелось мені бачити: і велетенські кошлаті водорості, і чудові коралові сади, і пальмові острови, і лагуни — з водою прозорою й чистою, мов сльоза.

Якось, пірнувши на дно, я вгледів бичка, звичайного замурзаного бичка, ну точнісінько як оті, що живуть у нас на луці. Ох і зрадів же я! Ніби найдорожчого товариша стрів. І, повірите, защеміло в мене серце, потягло у рідні краї.

І от, по дорозі назад, пливучи над Синьогір'ям, я узрів таке...

Голкобрюх зробив паузу, обвів усіх занепокоєним поглядом.

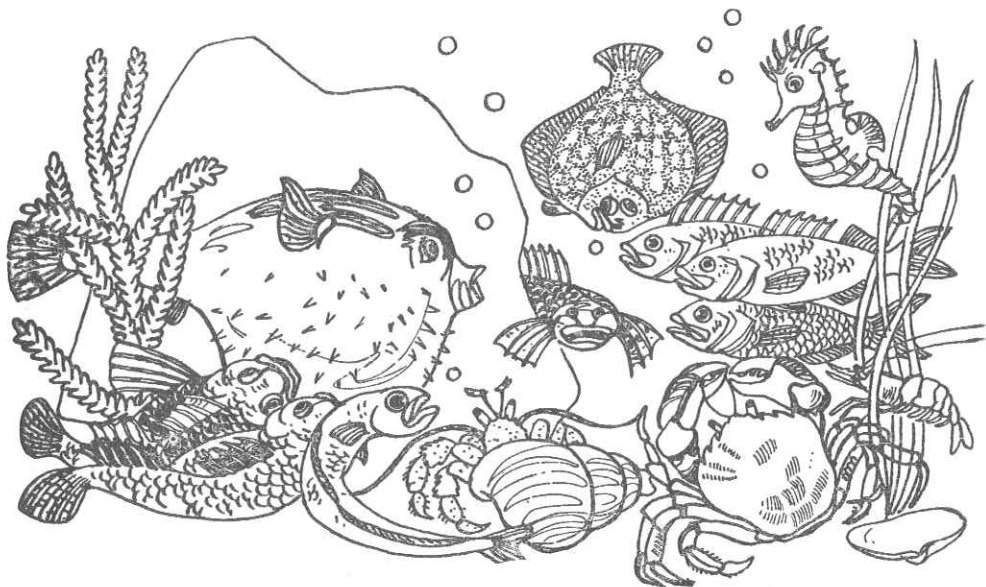
— Там, де недавно траплялись самі їжаки та зрідка — одинока рибчина, оселилося бридке страхіття. У мене кров у жилах застигла, коли глянув униз. Чисте колись дно усіяне риб'ячими кістками, розчавленими черепашками...

Галявина стурбовано загула. «Ой, боюсь!» — зойкнув біля Чубарика якийсь краб. Коник обернувся — і раптом побачив, як із заростей виткнулася плямиста зміїна голова. Та це була не змія, а риба. Її рот аж розпирало від гострих зубів.

Люто зиркнувши на коника, риба зникла в кущах.

«Хто це? — здивувався Чубарик. — Чого вона так глянула? А, хай собі...» — І він знову став слухати Голкобрюха.

— На цьому кладовищі, — вів далі Голкобрюх, — валялися дві ребристі стулки. Я впізнав їх. У такій черепашці жив Гребінець. Ви всі його, звичайно, знали. Пам'ятаєте, як він спритно плигав, ляскаючи стулками, — любо було дивитися. І от його не стало...

Відчайдушний крик завмер на устах Чубарика.

Що ж це? Навіщо? Адже він не бажав Гребінцеві зла. Тільки пожартував — причепив до черепашки плавучу водорість. А воно... он як сталося. Нема більше Гребінця. Мабуть, не зміг відчепитись од водорості, і вона потягла його просто у Синьогір'я. «Що ж я накоїв? — мучився Чубарик. — Як тяжко...» Але він знає, що робити. Треба помститися страшному чудовиську. За всіх: за Гребінця, за безіменних риб, за тих, хто, може, зараз вмирає у Синьогір'ї.

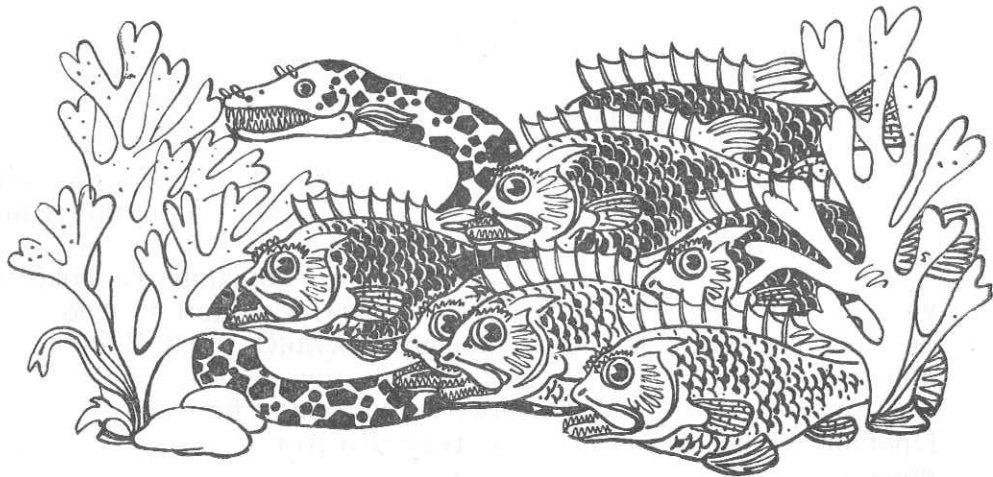
Звідкись здалека, мов луна, доносився голос мандрівника: — Запам'ятайте ім'я лиходія. Його звать Душимор!

Вражений коник озирнувся навколо.

І раптом... Все сталося дуже несподівано. Із заростей морської трави на галявину ринули смугасті окуні. Вигляд у них був жахливий: зуби вищірені, очі наллялися кров'ю. Попереду — Мурена.

Хоч як був пригнічений Чубарик, але не розгубився. Сміливо стрів ворога. Та сили були нерівні. Мов вихор налетіла Мурена. Вигнулась і ловко схопила коника за хвіст. Гострі зуби вмить проткнули шкіру. Чубарик скрикнув од різкого болю, рвонувся, та Мурена не випустила здобичі.

Помутнілими очима Чубарик бачив, як до Голкобрюха мет-

нулося одразу кілька окунів. Та не так-то легко було справитися з ним. Швидко ковтнувши води, Голкобрюх надувся й розпрямив колючки. Жж жик!— і вже один окунь перевернувся догори черевом. Інші закружляли на місці, вибираючи слушний момент. Їм не довелося довго чекати. Побожуючись за хвіст, Голкобрюх обернувся — і зараз же окуні кинулись на нього, схопили за плавці...

Мурена подала знак і, не випускаючи коника з пащі, пірнула в зарості. Він устиг помітити, як смугасті розбійники потягли Голкобрюха... Потім насунулось щось темне — Чубарик знепритомнів.

Хижа зграя нечутно пересікала підводну луку. Мурена поспішала завидна попасти у Синьогір'я. Що не кажи, а наскок удався на славу. Душимор буде задоволений.

Вона трохи розціпила зуби, якими тримала Чубарика. «Коли б не гигнув».

Зарості морської трави дедалі рідшали. Все частіше траплялися світлі піщані прогалини, самотні чахлі кущики.

Ні Мурена, ні окуні не помітили, як знизу піднялася плоска, мов листок, риба й попливла слідом за зграєю. Це була Дрімотка. Вона спсчивала під кущиком, коли випадково побачила незнайому рибину. Та несла у своїй пащі Чубарика. Здається, він уже не дихав...

Дрімотку охопила тривога. Коник попав у біду! Може, він ще живий? Треба виручати приятеля.

Перемагаючи страх, камбала змахнула плавцями й рушила в дорогу.

Вечоріло. З глибин піднялася густа синява. Десь оддалік спалахнув зелений вогник. Дрімотка пливла ззаду, мов тінь, стараючись не спустити з ока Чубарика.

Нарешті попереду показалися гори, порізані глибокими ущелинами. Це було Синьогір'я. Мурена, а слідом за нею окуні обігнули купу каміння й сковзнули кудись униз. Звідти долинули радісні крики.

Дрімотка підпливла до здоровенної брили й залягла на дні. Пробратися далі не вистачало духу. До того ж, звідти, де вона причаїлась, було геть усе чутно.

...Чубарик прийшов до пам'яті, коли над ним прохрипів чийсь голос:

— Ага, попався!

Він повернув голову й здригнувся. Просто у вічі йому дивився Душимор.

Чубарик ворухнув хвостом — і мало не застогнав од болю. Мурена відпустила свого бранця, але не зводила з нього очей. Ззаду, оточений окунями, сердито пихкав Голкобрюх.

Восьминіг хитнувся вперед.

— Чубарик? Оця замухрижка? Ха-ха-ха!.. А я думав, що то за звір з'явився на луках? Навіть спати погано став... Нікчемне рибчисько, ти насмілилось прогнати моїх зірок?..

Душимор розпалювався дедалі більше.

— Нахвалявся мене з'їсти? Авжеж! Зірки мені все розказали... Ну, стривай же, наплачешся! Я сам вирву серце з твоїх грудей! Шкода тільки, Слентик заснув, не хочеться його будити. Та на світанку ти вмреш, і твоє серце поверне йому сили. Так сказав Звіздар!

— Не боюсь! — підвів голову Чубарик.

— Подивимось! — заревів Душимор. — У в'язницю. Обоє! Шаленіючи, він посунувся до Голкобрюха:

— Я тобі покажу, як підбурювати риб! «Єднайтеся?!» Ти ба, що вигидав. Баламут! На кого замахнувся? Так завжди було: сильні пожирають слабших. Захочу — всіх знищу!

Довго кричав восьминіг, та Чубарик уже не чув. Окуні міцно схопили полонених, підтягли до якоїсь ями й кинули вниз. Душимор сам привалив зверху важкий камінь.

* * *

Настала ніч. Проте в'язні не спали. Це ж остання ніч у їхньому житті! А на світанку...

Чубарик оглянув усі закутки. Треба шукати виходу. Хоч яку-небудь шпарку. Він обідрав усі боки об гострі виступи, та виходу не знайшов. Невже кінець?

Поруч щось бурмотів Голкобрюх. Окуні дуже покусали його.

го, і бідолаха був наче не в собі. Та й Чубарик почував себе не краще. Страшенно болів поранений хвіст, груди.

Згори виразно доносились голоси. Душимор радився: яку кару придумати в'язням.

— Треба, щоб довго мучились,— ричав він.— Може, задушити камінням? Камінь на камінь навалити — і нехай конають! Або покликати Вогняну Смерть...

— Кинути їх актиніям!— просичала Мурена.— Нехай жалють, до кісточок!

— Змію паламіду б...— невпевнено почав якийсь окунь, та восьминіг сердито передражнив:

— Паламі-іду! Та ж вона цю дрібноту — Чубарика враз проковтне, з усіма потрухами, а мені його серце потрібне.

Ще довго точилася суперечка. Нарешті, голоси почали стихати. Видно, ніч брала своє...

Чубарик прислухався. Тиша. Синьогір'я спить. Але що це? Десь зліва зародилися нові звуки. Ніби хтось водив скребачкою по каменю. Коник насторожився. Такі звуки він уже чув колись.

«Взз... взз»,— хрипко співала невидима скребачка.

Невже це... Ні, ні. Звідки б він тут узявся? І все ж таки...

«Жиу... жиу...» Він! Буравчик! Десь зовсім близько.

— Ти чуєш? Он там! — кинувся коник до Голкобрюха.

Той лише застогнав у відповідь.

— Болить?

— Ой, не кажи... Трикляті окуні! Живого місця не залишили.

— Там Буравчик! — зашепотів Чубарик. — Моллюск-каменоточець. Я його знаю. Він допоможе нам!

Чубарик тихенько покликав:

— Буравчику!

У відповідь — анічирк. Гукнув ще раз — як і раніш, німує п'ятьма. Що робити? Крикнути на весь голос? Не можна, прокинеться Душимор. Порятунок був близько і в той же час так далеко...

— Облиш! — глухо промовив Голкобрюх. — Нічого з цього не вийде. Мабуть, не судилося... Одне хочу: гідно смерть стрінути. Щоб не зрадило серце. Щоб бачив заклятий ворог — Голкобрюх зневажає смерть!

Чубарик нічого не відповів. Холодний відчай охопив його. Так, мабуть, доведеться їм накласти головами у Синьогір'ї.

І раптом...

— Чубаріку, — прошелестіло зверху.

Стрепенувся коник. Хто це? Чи не ввижається йому?

— Ти чуєш? — знову долинуло з темряви.

— Дрімотка! — ахнув Чубарик і кинувся до плити, що закривала вихід з в'язниці. Он він — порятунок! Дрімотка... Як вона не побоялась? Тепер тільки б не прокинувся восьминіг.

Камбала зрозуміла Чубарика з півслова. «Гаразд, чекайте!» — сказала вона і зникла.

Полонені затамували подих. Чи вдасться Дрімотці залишитись непоміченою? Один хибний порух, зляканий вигук — і тоді... Страшно було навіть подумати, яка небезпека чатувала на камбалу.

Що й казати, нелегко було наважитись Дрімотці на такий одчайдушний крок. Та іншого виходу не було. Треба виручати коника! Адже сам він не раз допомагав їй у біді.

Боячись навіть глянути у той бік, де спав Душимор, камбала ковзнула на дно й обережно посунула між камінням. Сердечко її калатало, а в животі бурчало так, наче вона не їла кілька днів. Коли ж над головою в неї сонно зітхнув окунь, Дрімотка мало не знепритомніла. Вона не пам'ятала, як прошмигнула під самісіньким носом у Слентика, обідравши об

камінь мало не всю спину, як, врешті, знайшла нору, де працював Буравчик.

...У в'язниці панувала гнітюча тиша. Та й про що було говорити? Час, здавалося, зупинився. Дрімотка була останньою надією. Чубарик уже вирішив, що вона не знайшла молюска, коли над головою почулося таке знайоме: вжиу... жик... Буравчик! Нарешті!

— Хто тут?— рикнув спросоння Душимор.

Чубарик захолонув.

— Це я, майстер Буравчик,— озвався спокійний голос.— Хід запасний роблю.

— А-а...— зітхнув восьминіг і замовк. Небезпека минула.

Чубарика кидало то в жар, то в холод. Хвилювався й Голкобрюх. Буравчику, рідненький, швидше! Адже от-от світанок...

Мабуть, відчув Буравчик те німе благання. Із запалом, гярячково кришив він камінь. На щастя, в плиті виявилась глибока тріщина. Залишалось тільки розширити її.

І от вона — довгождана мить. Просто над головою Чубарик раптом побачив щілину.

Він слизнув у хід і швидко вибрався назовні. А от Голкобрюх мало не застряв. Добре, що од усього пережитого він трохи схуднув. А то не бачити б йому більше волі.

Нагорі вже чекали Буравчик і Дрімотка.

— Тікайте,— зашепотів молюск.— Коли б не прокинувся хто.

— А ти?— здивувався Чубарик.— Невже залишишся?

— Ні-і, з мене досить. Шкода тільки, пізно я все зрозумів. Повірів мерзотним обманщикам.

— Отже, рушаймо? Разом?

— Я не встигну за вами, пливіть. За мене не турбуйтеся. Зустрінемось на луці.

Вода почала світлішати. Наближався світанок. Чубарик востаннє глянув на похмурі скелі й стиха промовив:

— Ми ще повернемось у Синьогір'я!

— Повернемось!— наче клятву, повторив Голкобрюх.

— Нізащо,— прошепотіла Дрімотка.

ПОХІД ВІДВАЖНИХ

То не вітри буйні сколихнули море.
Не зливи осінні розтривожили синій спокій.
То палкий клич злетів над підводною лукою,
покотився луною у всі кінці.

— Годі жити в страху перед володарем Синьогір'я! Доволі ховатися в нори й щілини! Збирайтеся в похід, усі як один, усі, кому дорога воля!

І лука загула, мов потривожений рій:

— Стережись, володарю Синьогір'я!

Цей клич кинули Голкобрюх і морський коник, що втекли з розбійницького лігва. І хоча Голкобрюх невдовзі занедужав, Чубарик — гаряче серце — поклявся довести справу до кінця. Жахливі речі повідав він мешканцям луки. І про те, як чудовисько кинуло його з Голкобрюхом до в'язниці, і про те, яка жорстока розправа чекала їх... І кожному, навіть найдрібнішій рибчині, стало ясно: вибору нема. Або об'єднатися й покінчити з Душимором, або скніти у вічному страху й непевності.

І знову пролунало горде й сміливе:

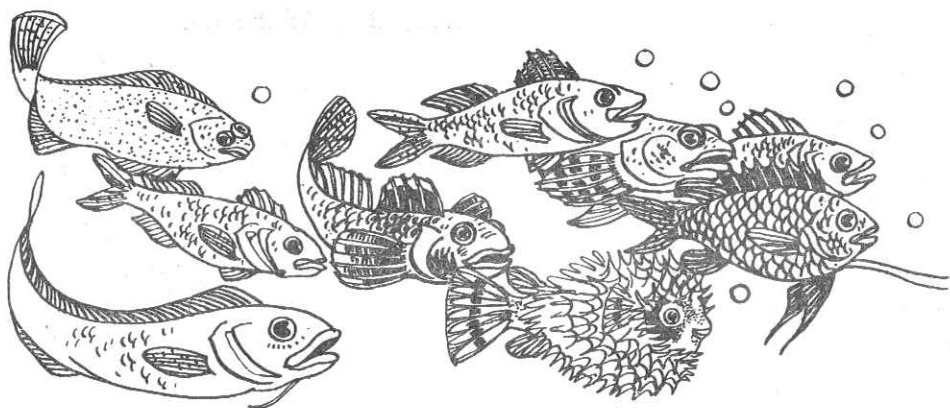
— Стережись, володарю Синьогір'я!..

Великі надії покладав Чубарик на ската Хвостокола. Він не забув його розповіді. За маленького хвостоколика, безжально вбитого восьминогом, також треба помститись!

Ската він знайшов на тій самій галявині, де побачив його вперше. Відтоді немало води сплигло. Хвостокол постарів ще більше: очі його потьмарились, а бура шкіра стала жорсткою-жорсткою. Та, як і завжди, грізно стримів зазублений шип. «Ото зрадіє такій забавці Душимор!» — посміхнувся коник.

Уважно, не зронивши ні слова, вислухав його Хвостокол. І загорілися очі в старого велетня.

— Давно, ох давно я ждав цієї звістки! — збуджено вигукнув він. — Чуло серце, що стрінуся зі своїм кривдником. Одне погано — старію. Та ми ще повоюємо! Не сумнівайся: у Синьогір'я нам по дорозі.

Від ската віяло такою спокійною, могутньою силою, що зникли побоювання, непевність. Чубарик повірив в успіх. Ех, скоріше б стрітися з Душимором!

І от настав той пам'ятний для всього моря день. Зранку серед луки почало збиратись її населення. Найбільше тут, звісно, було риб. Наче срібні стріли, пронизували вони бірюзові хвилі. Крупні й зовсім маленькі, сильні й слабкі — ніхто не залишився осторонь, ніхто не хотів уславитись боягузом. Приплив навіть один мальок з жовтковим мішечком: він тільки-тільки вилупився з ікринки.

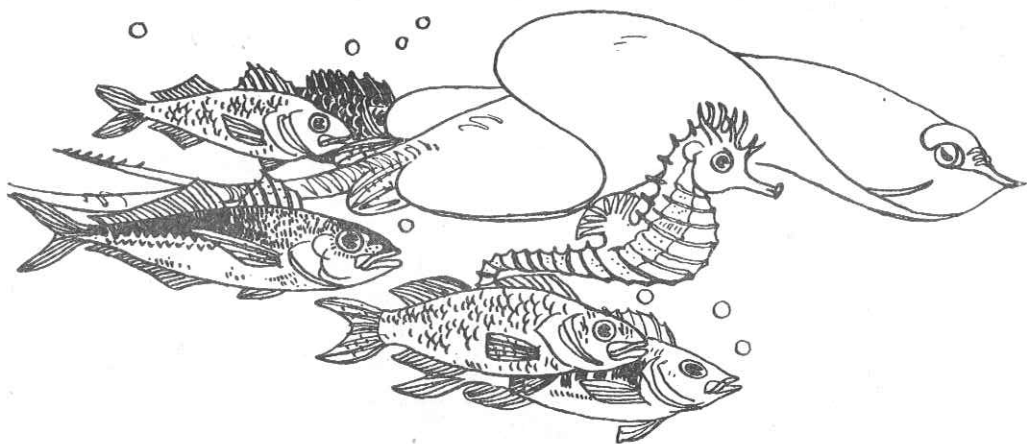
Морські їжаки збились до купи, утворивши величезний колючий килим. Вони мовчки копирсались на дні, і риби тримались від них осторонь — коли б не вколотися.

Найвойовничіше були настроєні Чапа і Хряпа.

— От ми його! На шматки роздеремо! — репетували вони, розмахуючи клішнями. — Кого ще ждемо? Час виступати!

А де ж Буравчик? Чому не видно його серед тих, хто зібрався на луці? Адже майстер утік з Синьогір'я. Невже наздогнали його в дорозі? Ні, ні! Втеча удалась на славу. А зараз Буравчик подався... Тс-с!.. Про це, мабуть, не варт базікати. Куди й навіщо вирушив майстер, знав тільки Чубарик та де-хто з його близьких друзів.

Чубарик почував себе чудово. Жартував, одних переконував, інших підбадьорював. Йому хотілось співати. Гей-гей! От

воно — справжнє діло! Спокій на луці треба виборювати. Щоб ніколи більше не знати, що таке страх.

— Ну, скоро вже?!— знов загорлали краби-близнята.

— Зараз виступаємо!— відповів Чубарик і подався назустріч Хвостоколові, що саме випливав із заростей.

Тепер уже всі зібрались.

— Вперед, на Синьогір'я!— дзвінко вигукнув Чубарик.

— На Синьогір'я!..— прокотилося понад лукою.

І почався Великий Похід.

Ніколи ще море не було таке спокійне. Але це було затишся перед грозою.

Мовчки посувався вперед величезний косяк риб. На чолі його пливли Чубарик і Хвостокол. По дну, здіймаючи мул, пробиралися краби і раки. Рраз... рраз...— розсікали воду сріблясті хвости. Туп... туп...— сплушували ґрунт криві клішні. Егей! Хто там забарився? Піддай ходу!

Давно вже зникла з очей підводна лука. Море ставало дедалі пустельнішим. Лише зрідка траплялося щось живе. Здавалось, холодний мертващий подих Синьогір'я торкнувся цих місць.

— Скоріше б добратися...— кинув хтось нетерпляче.

— Вже недалеко,— озвався Чубарик.

Маленький морський коник... Ти знаєш, який жорстокий

восьминіг. Але ти готовий до боротьби, ти не відступиш у вирішальну годину!

Ніби потемніло навкруг. Дно стало нерівне, кам'янисте. У синій далечині показалися гори. Звідкись із глибини їх виринули світлі цятки. Вони швидко зростали, наближались. Чубарик упізнав їх... Зубаті пащеки, зловісні червоно-чорні смуги на боках. Окуні! З ними ще хтось. Бач, як звивається! Еге, та це ж Мурена.

«Зараз почнеться...» — тривожно тьохнуло серце.

Окуні налетіли, мов шквал. Врізались у косяк і зламали його рівні ряди. Вода вмить поруділа від крові.

— Не бійтеся їх! Разом... навались! — крикнув Чубарик і з одчайдушним завзяттям кинувся на Мурену. Вона люто ухнула й широко роззявила пащу.

Не знати, чим би все це скінчилось, коли б не опинився поруч із коником Хвосток. Скат махнув могутнім хвостом — і хижачка каменем пішла на дно. Там її уже чекав Хряпа. Ловко підстрибнувши, він так і вчепився в Мурену клішнями.

— Залиш і мені шматочок! — заволав Чапа. За ним кинулось ще кілька крабів. Хижачка рвонулась раз, другий і затихла.

— Готово! — переможно гукнув Хряпа.

Замішання, викликане несподіваним нападом, минуло. Дружно, усі разом напали риби на розбійників. Все змішалось у величезному клубку.

— А-а... — злетів чийсь пронизливий зойк.

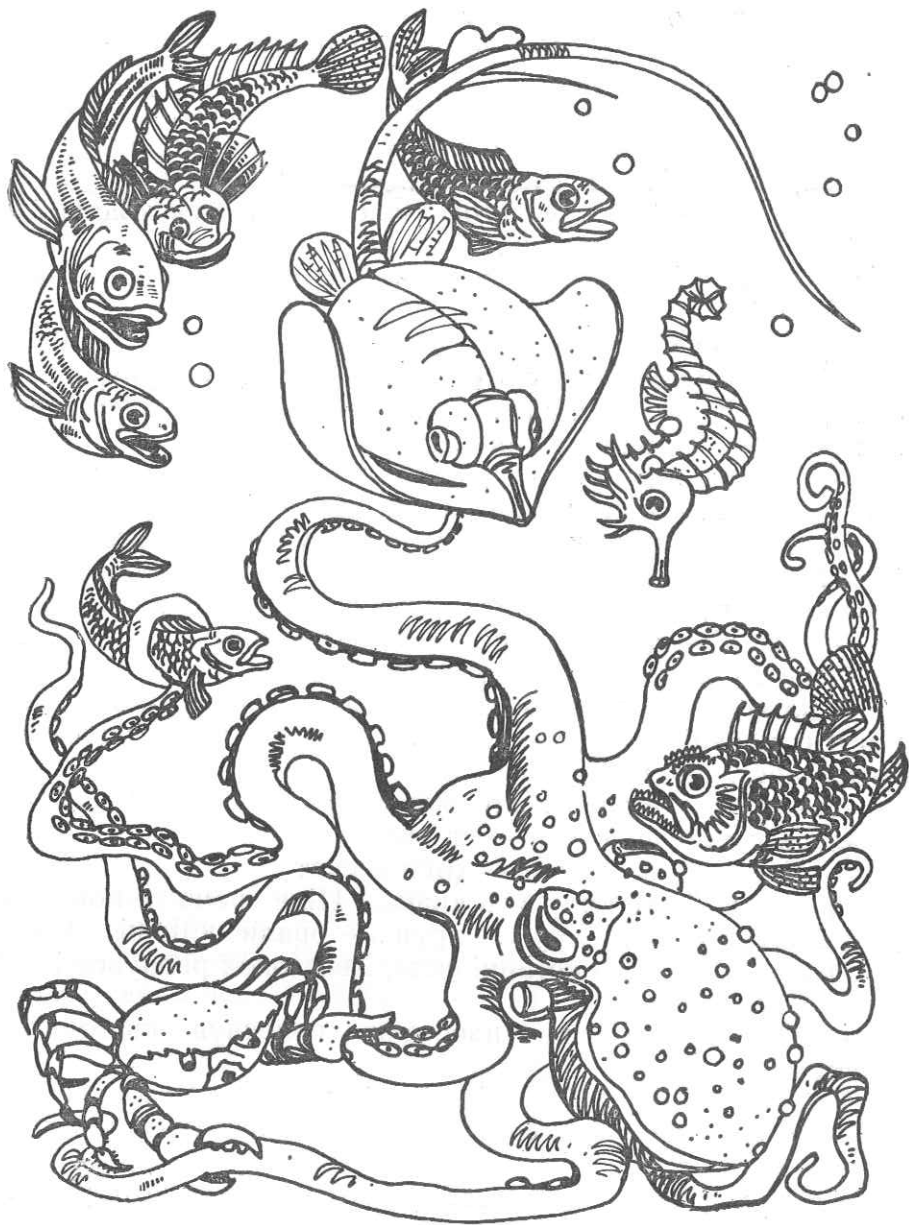
Хижаків смугували хвостами, кусали за боки, відривали у них плавці. І окуні не витримали, кинулись навтіки. Навздогін їм летіли переможні крики, улюлюкання.

Перший успіх окрилив усіх. Та Чубарик не забував ні на мить — найбільша небезпека попереду. Доля походу вирішиться там, серед суворих, мовчазних скель.

Ближче, ближче підходив до них косяк. Ніде — ні душі, немов вимерло все навколо.

Зграйка оселедців, що вирвалася було вперед, раптом зупинилася й злякано повернула назад.

— Що там? — сколихнувся увесь косяк.

Чубарик одразу збагнув у чім річ. Не гаючись, обігнув купу каміння — і враз побачив свого заклятого ворога. Так, це був володар Синьогір'я!

Соваючись од нетерпіння, він збуджено ворушив бридкими щупальцями. Очі його налилися кров'ю. Душимор був готовий до бою. Поруч із ним злякано трусився Слентик.

— Боюсь!..— пискнув хтось тоненько позаду коника.

Цей голос був самотній.

У воді стало тісно від сили-силенної риби. Задні напірали на передніх.

Душимор чекав.

Не витримавши, кілька сміливців метнулись уперед. Душимор простягнув щупальця — й нещасні заборсались у залізних обіймах. Та вже не спинити було інших.

— Смерть лиходію!— прокотилось над синіми глибинами. «Лиході-ю»...— відгукнулись похмурі скелі.

Нехтуючи небезпекою, Чубарик кинувся до восьминога. От коли згодився його жорсткий чубчик! Коник нахилив голову й штрикнув чубчиком просто в ненависне око. Рраз!..

— Авв-а!— завило од болю чудовисько.

Слентик жажнувся й поліз під камінь.

А на ворога вже ринувся Хвостокол. Наче крила, злетіли могутні плавці. Удар, ще удар! Зазублений шип встромився у восьминога, мов ніж.

Але тут стиснули Хвостокола страшні щупальця. Жадібно вп'ялись у тіло присоски — не випустять!

— Брешеш, не дамся!— хрипів скат.

На поміч йому кинулись краби. Ціле гроно їх повисло на череві Душимора... Хруп... хруп...— рвали клішні. Восьми-ніг обм'як. Зібравши останні сили, Хвостокол рвонувся із згубних лабет.

— Ось тобі!— І він наостанку полоснув свого ворога хвостом.

Грізний володар Синьогір'я не витримав. Осатаніло ляскаючи дзьобом, став відступати до скелі. З ран його текла кров, ліве око помутніло.

Але що це?.. Нараз Душимора огорнула кудлата фіолетова

хмара. Густа, мов чорнило, вона швидко розходилась у воді. «Димова завіса!» Підступна потвора вдалася до хитрощів. Чи не здумала вона дременути? Онде вже Слентик нишком вибрався з-під каміння, квапливо перебіг відкрите місце...

Чубарик захвилювався. «Ач, погань, тікає. Але Душимор... Цей не повинен уникнути кари!»

Розгублено глянув на скелю. Просто над розбійницьким лігвом нависала величезна брила. Десь під нею причаївся тепер Душимор.

«Що ж це з Буравчиком? Не встиг... — з відчаєм подумав коник. — А може, підвели його побратими-каменоточці?»

Тієї ж миті пролунав гучний тріск.

— Назад! — крикнув Чубарик якійсь необачній рибині.

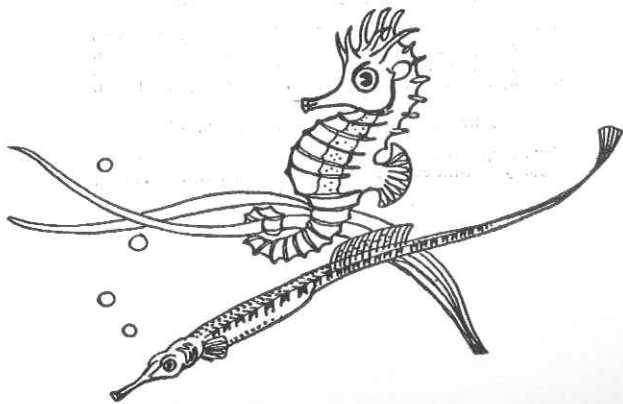
Немов зрізана невидимою пилкою, важка брила нахилилася й зірвалася униз. Га-ах!.. — розляглося навкруги. Дикий, сповнений смертельного жаху крик шугнув над Синьогір'ям і урвався.

...Коли розсіялась фіолетова хмара, приголомшений Чубарик побачив лише безладну купу каміння. Під нею навіки було поховано жорстокого володаря Синьогір'я...

І наче прорвалося. Буря переможних криків знялася над хвилями. Нема Душимора! Нема мучителя! Віднині мир і спокій пануватимуть у морі.

Сотні риб закружляли у радісному, веселому танку. Краби одчайдушно ляскали клішнями й стрибали, мов заведені. На що вже спокійний Хвостокол — і той не витримав. Завзято ухнувши, виписав такий крендель, що всі аж роти пороззявляли.

Серце в Чубарика співало. Ще ніколи морський коник не був такий щасливий. Щасливий тому, що переміг Душимора, що вгорі сяяло ясне сонечко і життя навколо було справді прекрасне.

ЗМІСТ

«Ніколи я не плачу!»	3
Зірки шукають порятунку	7
Про що розповів Хвосток	10
У Царстві Вічного Мороку	15
Душимор втрачає спокій	21
Знайомство з Буравчиком	26
Таємничий гість	31
Пророцтво хитрого Звіздаря	35
На волосинку від смерті	41
Похід відважних	49

ДЛЯ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

ШИЯН ЛЕОНИД АНАТОЛІЕВИЧ
О КОНЬКЕ МОРСКОМ — СМЕЛЬЧАКЕ ЛИХОМ.
СКАЗКА.

(На українском языке)

Редактор Л. Г. Дахненко
Художній редактор М. І. Марущинець
Технічний редактор М. М. Ессаулова
Коректор М. Д. Мальцова

Здано на виробництво 3 VIII. 1961 р. Підписано до друку 29. VIII. 1961 р. Формат 70×90¹/₁₆. Ф.з друк. арк. 3,5. Умовн. друк. арк. 4,1. Обл. вид. арк. 3,07. БФ 23608. Тираж 30.000. Ціна 11 коп. Зам. № 796

Дитвидав УРСР. Київ, Кірова, 34.

Друко-хромолітографія «Атлас» Головноїлітограф-видаву Міністерства культури УРСР. Львів, Зелена, 20.

HOLY TRINITY UKRAINIAN
ORTHODOX CATHEDRAL
154 EAST 10th AVENUE
VANCOUVER, B.C. V5T 1Z4

0.30

Ціна 11 коп.

Д И Т В И Д А В